

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

LETNIK XXVIII.

ŠTEV. 4-6

1927

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. - Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica, vrtna kolonija. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ul. št. 6. - Naročnina znaša 40 dinarjev. - Naročnina za Italijo je 10 lir. - Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo. - Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar. - Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Useбина v šte. 4.-6.: Misli mojega mentorja. Aleš Napret. - Šolstvo na Poljskem. Dr. L. Sušnik. - Zakaj otrok tolikanj ljubi pravljice. Anica Šubic. - Poslanstvo učiteljstva v mirotnem gibanju. Alfonz Kopriha. - Lstsek. Esperanto. - Iz šolskega izkustva. - Kulturni pregled. - Književni pregled. - Vestnik za starše. - Zapiski.

Glasbena priloga: 4. Stanko Premrl, Kaj so leta?

Za slovensko akademijo znanosti in umetnosti, za Narodno galerijo.

Slovenci! Naša najodličnejša kulturna društva, Slovenska Matica, Narodna galerija, Znanstveno društvo za humanistične vede in Pravniki, so vložila pri prosvetnem ministrstvu zakonski predlog za ustanovitev Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Po dolgih letih notranje priprave, v katerih se je naše znanstveno delo diferenciralo in spopolnjevalo, stojimo pred trenutkom, ko se bo stavba naše znanosti z Akademijo popolnoma dogradila. V Akademiji bodo imeli naši najboljši možje priliko, da gojijo znanstveno delo, naš narod bo prejemal iz nje obilo pobud za nadaljnje udejstvovanje, vsem našim prosvetnim organizacijam bodo prihajali iz nje dotoki svežih misli in novih stremeljenj.

Ob istem času, ko so zgoraj imenovane znanstvene institucije izdelovale načrt za Akademijo znanosti in umetnosti, je naša Narodna galerija začela veliko delo notranje reorganizacije, katere namen je ustvaritev enotne umetnostne zbirke, ki naj predstavi svetu razvoj slovenske umetnosti od najstarejših časov do današnjega dne, a hkrati tudi pokaže najboljša dela naše stare umetniške posesti. Naše velike dosedanje zbirke, tako Narodni muzej, Škofijski muzej v Ljubljani in Narodna galerija, so izjavile, da so pripravljene združiti svoje dosedanje umetnostne zaklade v enoten organizem. Društvo »Narodni dom« v Ljubljani je s polnim umevanjem važnosti ideje, ki se ima ustvariti, sklenilo, da v svoji palači dá prostora Narodni galeriji in Akademiji znanosti in umetnosti, s čimer je novima institucijama zagotovljeno primerno bivališče. Upravičeno torej smemo pričakovati, da dobimo umetnostni zavod, ki bo ponos našega naroda in naše prestolice, umetnostni vzgojitelj širokih plasti ljudstva, priča naše zgodovine in pobuda umetniku pri njegovem nadaljnjem delu.

Naša dolžnost je, da idealno stremljenje mož, ki se z izvršitvijo te naloge trudijo, z gmotnimi sredstvi podpremo. Izvedba bo zahtevala mnogo žrtev, ki jih ne bo mogla vseh prevzeti država. Gotovo živimo v pretežkih razmerah, a vendar ne tako težkih, da bi se obupani smeli odreči skrbi za svojo kulturno bodočnost. Zato pozivljemo vse posameznike, vse zavode, vse naše prosvetne in gospodarske organizacije, da doprinesejo, kar morejo, v fond Akademije in Narodne galerije.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1926.

Dr. Vilko Baltič, veliki župan ljubljanske oblasti. — Dr. Otmar Pirkmajer, veliki župan mariborske oblasti. — Dr. Anton Bonaventura Jeglič, škof ljubljanski. — Dr. Andrej Karlin, škof lavantinski. — Dr. F. K. Lukman, rektor univerze. — Ivan Pucelj, kr. minister. — Dr. Anton Korošec, narodni poslanec. — Dr. Gregor Zerjav, narodni poslanec. — Dr. Vladimir Ravnihar, predsednik m. o. NRS v Ljubljani. — Anton Mencinger, vladni komisar mestne občine ljubljanske. — Dr. Josip Leskovar, župan mariborski. — Dr. Juro Hrašovec, župan celjski. — Dr. Matej Senčar, župan ptujski. — Lojze Dolinar, za Udruženje oblikujočih umetnikov. — Anton Jug, za Zvezo kulturnih društev v Ljubljani. — Dr. Jakob

Misli mojega mentorja.

Aleš Napret.

(Konec.)

Kakšna mora biti učiteljeva osebnost, kaj vse sem si moral pridobiti, ne morem povedati v kratki besedi. Da spada k njej v z t r a j e n št u d i j, sem že omenil. Le kdor iz polnega zajema, more iz mešanice posameznosti hitro in solidno dvigniti to, kar je resnično važnega, izobražujočega. To je ena od glavnih nalog učiteljevih. Blagor šolniku, ki ima prirojen dar poučevanja! Lahko se vživi v duševno pojmovanje manj nadarjenih, in ne samo do mladih glav najde pravi dohod, ampak mu tudi srca otrok hitijo nasproti v hvaležnosti, ki traja še daleč čez šolsko dobo. Komur je lastna bogonadarjena vzgojna modrost, ta redkokdaj ali nikoli ne pride v nevarnost, da bi s svojim pedantičnim nastopom ali s svojimi smeh vzbujajočimi navadami pokopal svoj ugled. Pri njem je disciplina sama ob sebi umevna. Njegova disciplinarna moč prisili brez surovosti. Pravi učitelj je »srce, na katero se naslanja mlado srce, roka, ki se je oprijemlje, oko, h kateremu se ljubeče ozira, svareči prst, ki ga spoštuje, močna roka, ki rešuje« (Škof Sailer). Kako delujeta »rojeni« vzgojitelj in njegov nasproten zgled, sem imel priliko s strmenjem opazovati pri hospitacijah. Prav isti razred, ki je bil pri nekem, še mlademu učitelju vzor pozornosti, dobrih uspehov in neoporečnega obnašanja, je bil pri neposredno sledeči uri ob slabem učitelju slika šolske razbrzdane in malovrednosti v vsakem oziru. To mi je ostalo v svareči zgled celo življenje. (Str. 79.)

»... ko bi imel dar prerokovanja in bi poznal vse skrivnosti in vse vede, in ko bi imel vso vero, da bi gore prestavljal, ljubezni pa nimam, nič nisem.« Kako zadene ta beseda Pavlove visoke pesmi o ljubezni zlasti učiteljevo osebnost! Kdor ima v rokah čarobni ključek ljubezni, dela čudeže. Tudi pri zanemarjenih otrocih. Edino in samo s tem obo-rožen je storil veliki don Bosco oni znani izlet s tristo mladostnimi zločinci. Zvečer pa je brez varnostnih organov pripeljal nazaj vse dečke in fante, da je obnemelo vodstvo od začudenja. — Ljubezen do učencev stoji v vrsti vzgojnih čednosti na prvem mestu. Ko bi bila bolj splošna, kot žalibog je, bi bile naše šolske sobe prav paradiž. Mnogo opravičenih tožba o sedanji šoli bi obmolnilo. Kajti ljubezen vse razume, vse potrpi. Potrpljenje in sebe poznanje pa sta dve nadaljnji čednosti pravega vzgojitelja. Nič nimajo opraviti v šolski sobi strah, nezaupnost, surovost.

Pravi vzgojitelj bo pri vseh napakah in slabostih svojih otrok najprej iskal vzrok sam v sebi. Resnično, redkeje bi se potrgale učitelju nitke potrpežljivosti, če bi si bil sam na jasnem, da je njegova razlaga površna, nepripravljena, premalo nazorna in vzpodbudna, da bi ga takoj v vsem razumeli ali z navdušenjem podano sprejeli. (Str. 80.)

So pa seveda tu prav fine meje, ki jih ne sme prekoračiti zlasti mladi začetnik. Ljubezen, dobrota, potrpljenje se hitro zlorabijo, ako učenci s svojim nezmotljivim čutom najdejo, da učitelju manjka krepke roke. Ljubezen brez krepke roke je slabost, in gorje učitelju, ki to slabost pokaže. Zlasti velja to, kadar nastopi novo mesto. Nihče se navadno v prvi uri ne pokaže rad za ljudožrca. Prevelika obzirnost in dobrota se rada maščuje. Spominjam se dobro majhnega dogodka, ki sem ga doživel. Moral sem nekoč pri neki premestitvi prevzeti prvo uro v razredu, ki je bil zelo razvpit. Mojega slabotnega prednika so fantje prisilili, da je zapustil razred. Od takrat ni maral nobeden mlajših v njem poučevati. Vse to mi je po nesreči moj starejši kolega neposredno pred pričetkom prve lekcije iz dobrohotnega ozira izpovedal. Notranja razburjenost, ki me je že itak imela v oblasti, je s tem narasla tako, da sem moral porabiti vse samopremažovanje, da nisem razburjenja pokazal na zunaj. Ker sem vedel, da je prva ura odločilna za razmerje med učiteljem in učenci, sem se tako temeljito pripravil, da sem lahko govoril prosto, brez knjige. To mi je hitro vrnilo mojo staro trdnost. Moje predavanje je napravilo na učence vtis. Z napeto pozornostjo so mi sledili. Nisem imel povoda, da bi grajal. Tedaj naenkrat začujem tiho, pa vendar precej razločno godrnjanje doli iz levega kota. Naredil sem se gluhega. Pozorno in neopaženo sem pa oprezoval obraze v diagonali, odkoder je prihajalo mrmranje. Kajti vedel sem, da se bo godrnjanje v najkrajšem času ponovilo glasneje. In res. A zopet sem se omejil samo na skrivno opazovanje fizionomije v onem kotu in kmalu sem bil precej na jasnem, kdo je oni pogumni. Godrnjanje se je ponovilo v tretje in zdaj tako močno, da je vesela zadovoljnost šinila preko vseh obrazov. Zdaj nisem smel več molčati, zlasti, ker nisem bil več v dvomu glede zlobneža. Pogledal sem mu odločno v oči, rekel sem razredu, ki je napeto poslušnil, da me veseli, da sem v razredu našel dostojno obnašanje. Le en sam bi očitvidno rad spoznal, koliko si sme dovoliti pri novem učitelju. To bo lahko takoj videl. Le poskusi naj še v četrto z godrnjanjem. Seveda ni bilo odzddaj naprej nobenega motenja več. Pozneje sem se poslovil od tega razvpitega razreda, pa odkrito priznam, da ga ne bom nikoli pozabil, toliko veselja sem užil pri teh fantih. Da je bila dobrota in odločnost prve ure odločilna za poznejše lepo razmerje med nami, uvidi vsak, ki je bil kdaj v šoli. (Str. 82.)

Ne da bi se v zvezi s tem dogodkom obdajal z gloriolo, moram pa vseeno poudariti, da so bili moji odnošaji do učencev vedno in povsod kar najboljši. Zdi se mi to za celo vzgojno delo zelo važno. Še danes

sem z velikim številom bivših mojih učencev v pismeni zvezi. Več jih je že v visokih državnih službah, eden je postal znamenit slikar, drugi si je priboril na polju kemičnih iznajdb sloveče ime. Kar je k našemu lepemu razmerju pripomoglo, je pač moj naraven dar, da morem prijazno občevati z učenci, obenem pa se nikdar spustiti tako daleč, da bi prekoračil meje, ki so neobhodno potrebne, da ohranim avtoriteto. Kdor te sposobnosti nima, je boljše, da se ne spušča v zveze z učenci izven šole. Zdi se, da je tako prav za obe strani.

Zanimivo je, kako opisuje Roloff to svoje občevanje z učenci izven šole. Kadar sem prišel na kako novo mesto, sem navadno prvo soboto povedal svojemu razredu, da grem popoldne točno ob dveh na sprehod. Če se kdo hoče pridružiti, naj bo točno tam; čakal ne bom niti za trenutek. Navadno sta prišla dva ali trije, ki so bili očitveno odposlanci razreda, da so pozneje poročali, »kako je bilo«. Prihodnjo soboto jih je bilo že več in končno je postal skupen sprehod ob sobotah tako splošna in umevna naprava v razredu, da so se nekateri, ki so bili zadržani, pričeli opravičevati. Vedno znova sem moral poudarjati, da je ta sprehod popolnoma svoboden in neobvezen.

Razume se, da na teh sprehodih nismo šolsko razpravljali o tem in onem. Razen, ako so učenci sami želeli. Čisto neprisiljeno smo se pogovarjali med seboj in marsikaka prilika se mi je ponudila za dragocen pouk, da so tuintam v veseli napetosti žareli mladi, sveži obrazi.

V takih prijateljskih odnosih je samo ob sebi umevno, da sem obiskal učence tudi na domu. A gledal sem nato, da sem imel vedno kak zunanji povod, predvsem bolezen. To je zopet imelo posledice, da brez resnega vzroka učenci niso izostajali od pouka. Imel sem priliko, da sem svetoval naravno zdravljenje, nespametne in škodljive načine pa sem odstranil iz bolniške sobe. Doznan sem za svet, v katerem se gibljejo moji učenci. Videl sem, kje čevelj tišči. Spoznaval senčnate strani, odkod zanemarjene domače naloge (pomanjkanje primerne prostora). Zvedel sem, s čim se najrajši pečajo v prostih urah, in večkrat sem ostrmel nad delom, ki ga vršijo izven šole. Pogled se mi je odprl v skrb in upe staršev, ki so mi radi odkrili svoje srce. Tako nisem imel nikoli težkoč s starši. Pa to razmerje mi je izredno pomagalo tudi pri pouku v šoli. Le tedaj je mogoče res individualno vzgajati, ako poznamo domače običaje učenčeve. Kako lahko sem storil pouk nazoren in zajemljiv, ko sem posegel v delokrog svojih fantov. Naj pridejo še večje povodnji uradnih odredb — takih uspehov ni mogoče doseči s koscem papirja. Tu je treba osebnosti učiteljeve. Kjer je ta, ni treba papirnate izpodbude, kjer te manjka, je papir ne more nadomestiti. (Str. 85.)

Včasih je prišel kdo od učencev tudi na stanovanje. Vrata so bila vsem odprta. Tu smo govorili o tem, kar je prišlo na vrsto pri krščanskem nauku. In moja tiha sobica se ni redkokdaj spremenila v pravo spovednico. Ker sem že takrat nosil v sebi mnogo tihega in samotnega,

sem mogel nuditi in dati mladini, kar je prišlo iz notranjosti. Upam, da je marsikdo od teh ur nesel domov koristne misli, pa tudi moje poznanje mladostne duše so ti pogovori bogatili, poglobili in utrdili so moje pedagoške nazore. Ljubezen je vzgojna moč, ki je v šolskem življenju vitalnega pomena. Žalostno je dejstvo, da učitelj in učenec večinoma kot dva tuja svetova hladno hodita drug mimo drugega, če si nista celo sovražna.

Pot, ki jo popisujem, zahteva kajpada od vzgojitelja mnogo zatajevanja. Marsikoga pa zavirajo tudi zunanje zapreke, da bi jo hodil. Toda čas, ki ga posvetiš učencu izven šolskih ur, donša bogate obresti. Ravno ta pot vodi do tistega medsebojnega razmerja, ki dviga učiteljski poklic iz nižav rokodelstva v svetle višine umetnosti, ki zabrani, da postane učitelju poklic — pekel. Nič strašnejšega si ne morem misliti, nego je vzgojitelj, ki je celi čas svojega življenja učencem predmet posmeha, sovražnosti, celo zaničevanja. In koliko je teh slučajev! In kolikrat se prenese nasprotstvo do učitelja tudi na predmet, ki ga poučuje. Kolikim se na ta način zruši versko prepričanje. Res, silno resna so vprašanja, ki se jih tu dotikam.

Žalibog, da so mnogi, ki samo iz »realnih« razlogov in skoro brez najmanjše pedagoške nadarjenosti poprimejo za učiteljski stan. Pri teh tudi ne more biti dobre volje in pridnosti. V katerikoli razred stopijo, že se prične splošna anarhija. Pouk postane tem siromakom muka in v najugodnejšem slučaju se povzpne do golega trpanja potrebne tvarine za izpite. Vzgojni vpliv pa od takih mož ne more izhajati. Ni jim določeno, da bi kdaj okusili srečo svojega poklica. Saj nikoli ne vidijo nase uprtih, veselih oči učencev in ne žanjejo dokazov otroške hvaležnosti. Tako ohrome v poklicnem delu in se izsuše in svoje delo vlečejo skozi življenje kot kruto usodo. (Str. 88.)

K pedagoški modrosti spada tudi dar, da znaš v danem slučaju prezreti tudi kak »prestop«. — Srečal sem nekoč dva, sicer dobra učenca nižjih razredov, ki sta imela v rokah tleče cigarete. Nista me zapazila prej, da smo že skoro udarili skupaj. Pričel sem takoj z zanimanjem opazovati nasprotno stran ceste, kajti vedel sem, da me bosta v naslednjem trenutku zapazila in naglo skrila ogorke. In se je tudi zgodilo. Toda iz izredno vljudnega pozdrava, s katerim sta korakala mimo mene, sem precej zapazil, da sta oba pravilno pregledala položaj. Pozneje sta se mi odkrito zahvalila za akt pedagoške širokosrčnosti. Plemenito mišljenje je že samo po sebi izredno dragocena stvar; a nikjer ne prinaša večjih obresti zaupne in vdane hvaležnosti, kot če jo pokažeš napram učencem. (Str. 90.)

To so misli mojega mentorja. Že pred desetletji so bila v njem akutna vprašanja, s katerimi se bavi sedanja doba. On jih je dobro rešil. Da bi mu mogli i mi slediti po tej poti!

Šolstvo na Poljskem.

Dr. L. Sušnik.

4. Srednje šole.

[Konec.]

Poljska ima menda razen Nemčije razmeroma največ srednjih šol v Evropi, in to kljub neugodnim razmeram pod bivšo rusko vladavino. To je dokaz romantičnega idealizma v poljskem narodnem značaju ali pa, če hočete, i posebne socialne strukture, v kateri niso nižji sloji in njih praktične potrebe skoraj ničesar pomenile. Iz tega se razlaga na eni strani veliko pomanjkanje strokovnih šol pred vojno, na drugi pa dejstvo, da so še danes srednje šole na Poljskem v malone $\frac{2}{3}$ slučajev nedržavne. Privatni zavodi so bili poprej iz narodnih ozirov potrebni, a tudi popularni, ker so razpolagali z odličnimi pedagogi pa ker se je poučevalo v njih v poljščini in niso imele posamezne vlade nanje nikake ingerence. Drugače pa je služila srednja šola ondi pretežno izobrazbi imovitih ozir. inteligenčnih slojev, ki so edini zmogli stroške dragega šolanja v privatnih zavodih.

Pred vojno je bilo splošnih srednjih šol na Poljskem 463, leta 1923./24. pa že 764, in sicer 266 javnih in 498 zasebnih; sedaj jih je 779 (med njimi 266 državnih, s 7200 razredi in 230.000 učenci. Javnih srednjih šol je bilo leta 1922./23. za dečke 183, za deklice 36, mešanih 42, skupaj 261, leta 1923./24. pa za dečke 186, za deklice 35, mešanih (s koedukacijo) 45, skupaj 266, torej za pet več. Obiskovalo jih je prvega leta 102.555 dijaštva, namreč 82.678 učencev in 19.877 učenk, drugega pa 109.612, in sicer 87.827 učencev in 21.785 učenk. — Če prištejemo zraven še gojence privatnih zavodov, potem je bilo število srednješolskega dijaštva v celoti leta 1922./23. 231.145 (138.367 dečkov in 92.778 deklic), leta 1923./24. pa 221.097 (135.879 dečkov in 85.218 deklic).

Učni jezik je bil največkrat (668) poljski, 14 šol je bilo utrakvističnih (2 učna jezika: poljski in manjšinski), v ostalih 82 je bil učni jezik nepoljski, in sicer v 34 nemški, v 20 ukrajinski, v 2 beloruski, v 10 ruski, v 7 hebrejski, v 6 židovski, v 2 francoski in v 1 litavski.

Tu je razmerje za manjšine še bolj neugodno kot pri splošnih šolah ($82 + 14$: vsem 764). Posebno težko so prizadeti zopet Ukrajinci in Belorusi. Sicer je novi prosvetni minister Sujkowski poleti 1926 omilil odredbe min. Grabskega, tako da se naj uči v šestih državnih dvojezičnih ukrajinskih gimnazijah vse v ukrajinsčini izvzemši zemljepis in zgodovino, ki se mora poučevati, dokler je prejšnji zakon v veljavi, v poljščini.¹ Vendar je jasno, da Poljaki ne dajo Ukrajincem tega, kar jim po pravici gre. Izgovarjajo se, da se druge narodnosti iz lastnega interesa rade uče poljščine. Tako je bilo osnovanih 87 privatnih šol s poljskim učnim jezikom specialno za židovsko mladino na iniciativo židovske javnosti. Po zatrdilu Jana Cynarskega v »Obzoru« 14. marca 1926, str. 6, velja princip

¹ Gl. »Prager Presse« 20. julija 1926, 3.

popolne tolerance in enakopravnosti, češ, saj pohaja 23% židovske mladine drž. srednje šole, čeprav je vseh Židov v državi samo 10.5%. To velja mogoče za žide, ki se kot znano povsod radi prilagode močnejšemu, ne drži pa za vse.

Ne državne srednje šole vzdržujejo verska združenja (l. 1923.: 39), občine i. dr. (60), društva (182) in poedinci (220). Največ jih je na bivšem ruskem ozemlju (samopomoč!). Kar se tiče števila teh privatnih zavodov in njih dijaštva, je bilo l. 1922./23. moških 118, ženskih 219, mešanih (s koedukacijo) 189, skupaj 526, l. 1923./24. pa 113 moških, 218 ženskih, 167 mešanih, skupaj 498, torej za 28 manj. Gojencev je bilo prvega leta 128.590 (55.639 dečkov in 72.901 deklic), drugega pa 112.200 (48.800 dečkov in 63.400 deklic). Razvidno je tedaj lahko nazadovanje, ki gre na rovaš podpiranja državnih, še bolj pa naraščanja strokovnih šol.

Zasebne srednje šole stoje sicer pod nadzorstvom prosvetnega ministrstva in kuratorjev, a imajo še vedno dokaj svobode v osnovi in metodiki ter niso vezane na učne načrte, čeprav se v glavnem ravna po njih. Šolska oblast potrjuje (po l. 1920.) ravnatelje, pregleda poročila, največ pa vpliva sedaj država na njih razvoj s tem, da jim prizna ali ne pravico javnosti. Leta 1923./24. je imelo n. pr. 109 privatnih srednjih šol polne pravice, 220 omejene, 169 pa nobenih pravic. Precejšnje število je itak nepopolnih oziroma le nižjih. Popolnih srednjih šol z 8 razredi je bilo v celoti samo 432.

Poljsko srednje šolstvo se nahaja ta čas v reorganizaciji in njega slika je zato v podrobnem zelo neenotna.

Po novih načrtih naj bi stopile na mesto prejšnjih 8 razrednih gimnazij 5 razredne kot nadaljevanje 7 letne splošne (osnovne) šole. V prehodni dobi obstoje še stare popolne srednje šole, deloma spojene še z lastnimi pripravljalnimi razredi (kot n. pr. v Franciji i. dr.), kar je ostanek iz prakse privatnega šolstva pod Rusijo. Druge pa se že delijo v 5 letne višje in 3 letne nižje, tako da je pri slednjih učni načrt izenačen z višjo stopnjo (5.—7. r.) splošnih šol, katerih absolventi lahko tudi takoj prestopijo brez izpita v 4. razred srednjih šol. Taka nižja gimnazija (licej) je bila vpeljana l. 1920./21., višja pa l. 1921./22. Ne glede na posebne strokovne šole se uvajajo potem i na srednjih šolah gotovi oddelki za strokovno izobrazbo, vsled česar je stvar še bolj zamotana. O tem dvojnem sistemu kot posledici želje po čim hitrejši izobrazbi naraščaja za praktične poklice bomo govorili še kasneje.

Srednja šola je na nižji stopnji enotna, na višji pa ima 4 tipe ali paralelke: klasični z latinščino in grščino, humanistični z latinščino (cirka 50 do 60%), realni ali matematičnoprírodoslovni in neohumanistični oziroma »poljski« na osnovi narodne in moderne kulture z enim živim jezikom več namesto latinščine. Ta zadnji tip se šele preizkuša (na enem mestu). Kateri jezik se poučuje, o tem odloča minister po zaslišanju mnenja šole.

Cilj srednje šole je primeren razvoj sil mladine po fizični intelektualni, estetski in moralni strani z ozirom na vsesplošne ljudske, dru-

žabne in narodne osnove: tedaj vsestranska omika. Posledica tega cilja je zahteva po ravnotežju v telesnem in duševnem odgoju, najvažnejši namen je npravstvena vzgoja oziroma odgoj etičnega značaja in delovne sposobnosti; s tem je v zvezi narodna in državljanska vzgoja. Pri razumski izobrazbi ne gre toliko za enciklopedično erudicijo, ampak za razvoj inteligence: vršiti se ima zlasti na podlagi gotovih skupin sorodnih predmetov.

Največ pozornosti se posveča materinščini odnosno skupini »polonica« (lastno narodo- in državoslovje). Učitelj domačega jezika ima nalogo buditi in gojiti v mladini tudi vsa višja čuvstva, naboženska, npravstvena, estetska. Verouku sta odkazani na vseh tipih v vseh razredih po dve tedenski uri, filozofski propedeutiki v 8. r. tri ure. Latinščina je obligatna v višjih gimnazijah dveh tipov (klasičnega in humanističnega), in sicer v hum. 4.—6. razr. po 6 ur, v 6.—8. razr. po 4 ure, v klas. pa še več; v tem se uči tudi grščina od 4. razr. dalje po 5 ur. V nižjih treh razredih se ta jezika ne uči. Vendar je nekaj klasičnih gimnazij, v katerih je latinščina obvezna 8 let in grščina v šestih višjih razredih. Sicer se poučuje na nižji stopnji en živi jezik, ki ga določi minister po zaslišanju mnenja šole. V prirodoslovnomatematičnem oddelku odpade na prirodne vede 15 ur na teden, med temi 7 ur za vaje in izlete. Na klasičnem oddelku ni petja odnosno glasbe. Za pouk o higijeni skrbe zdravniki in učitelji.¹

Le polovica profesorjev ima popolno kvalifikacijo.

Kar se tiče razmerja do visokih šol, so srednje šole neodvisne od univerz. Matura se dela na domačem zavodu. Pripravljalnih tečajev za višje šole ni. Zrelostna spričevala vseh tipov srednjih šol upravičujejo za vstop na vse visoke šole. Le absolventi brez latinščine morajo napraviti tekom študij tozadevno dopolnilno skušnjo.

5. Visoke šole.

Kakor srednjih je tudi visokih šol na Poljskem razmeroma zelo veliko.

Univerze imajo vsa glavna mesta: Varšava, Krakov, Lvov, Poznanj, Vilna; vse so le poljske, razen pravoslavne bogoslovne fakultete v Varšavi, ki je rusinska. Projektira se tudi ukrajinsko vseučilišče v Krakovu ali Lvovu. Politehniki sta v Varšavi in Lvovu, poljedelska visoka šola je v Varšavi, veterinarska akademija v Lvovu, rudarska akademija v Krakovu, umetnostna akademija v Krakovu, višja pedagoška šola v Varšavi, dentistični zavod v Varšavi, umetniška šola v Varšavi, višji tečaji na glasbenih konservatorijih v Varšavi in Poznanju.

Število fakultet je različno: navadno 4—6, na politehniki celo 7. Slušatelj ima samo varšavsko vseučilišče okrog 10.000, vseh akade-

¹ Podrobnejše podatke o učnem načrtu glede posameznih predmetov vsebujejo: Program gimnazjum państwowych, Warszawa 1920 s., Zasady planu nauczania u szkole średniej, Warszawa 1921; prim. nadaljnjo lit. v Bulletin international 1924, Nr. 10, str. 40.

mikov pa je bilo leta 1923./24. 36.758 (28.611 moških in 8147 ženskih). Največ se jih posveča filozofskim in agronomskim študijam.

Razen javnih imajo Poljaki celo vrsto privatnih višjih šol. V Varšavi obstoji svobodna univerza, ustanovljena leta 1906. pod rusko nadvlado. Rusi so jo na vse mogoče načine ovirali in celo zapirali, tako da se do osvoboditve ni mogla prav razviti. Leta 1919. se je znova konstituirala in je imela l. 1921./22. že 4 fakultete (realno, humanistično, socialno-politično in pedagoško) s 1709 slušatelji (l. 1923./24. pa s 1053; 700 moških in 353 ženskih); ustanovila je tudi šolo za žurnalistiko in prireja nedeljska predavanja za širšo publiko. Sedaj je to neslužbeno vseučilišče za širše sloje inteligence ter ima slično stališče kot »Collège de France« v Parizu.

Katoličani so si ustanovili leta 1918. na pobudo episkopata in zasebnih dobrotnikov in brez državne podpore lastno privatno univerzo v Lublinu; ima tudi poseben pedagoški institut.

Razen tega obstoji visoka trgovska šola (z akademskimi pravicami) v Varšavi, ki je štela leta 1923./24. 1044 moških in 273 ženskih slušateljev ter šoli za politične vede v Varšavi (499 moških in 70 ženskih slušateljev) in v Krakovu; dalje še višja šola za trgovino z inozemstvom (eksportna) v Lvovu, višji poljedelski tečaji v Lvovu, višji glasbeni tečaji na Chopinovi glasbeni šoli v Varšavi ter glasbena konservatorija v Krakovu in Lvovu.

Vseh res razvitih visokih šol je bilo torej 18 (5 privatnih), a akademске pravice jih je imelo le 10 (ena privatna).

Poljske visoke šole so urejene v glavnem po zakonu o akademskih šolah s 13. julijem 1920 in se v tem oziru ne razlikujejo od visokih šol na zapadu. Vse imajo široko notranjo avtonomijo oziroma samostojnost kot je določena v lastnem akademskem statutu.

6. Nove reforme.

Poljaki so se koj po vojni lotili z vso vnemo reorganizacije šolstva in ker po njih mnenju ni bilo časa kot v drugih državah (n. pr. na Češko-slovaškem) za dolgotrajno razpravljanje in preskušanje, so začeli enostavno presajati na domača tla najbolj dalekosežna načela, kot so jih propovedovali šolski reformatorji na zapadu. Nekaj takih reform, napovedanih že l. 1919.¹, so deloma že izvedli, drugih še vedno ni bilo mogoče izvršiti, ker so dejanske razmere pač zanje še premalo ugodne.

Predvsem so hoteli ne le izenačiti šolstvo v raznih pokrajinah, temveč ga spraviti v eno sestavno enoto, kar se tiče raznih vrst in stopenj. Za princip »enotne šole« so se celo na mednarodnem profesor-skem kongresu leta 1924. v Varšavi poljski govorniki najbolj ogrevali (dr. Bogdan Nawroczyński, Kozłowski, Joteyko i. dr.), nasprotujočih gla-

¹ Prim. Dr. J. Debevec v »Času« 1919, 147 s.

sov je bilo med njimi le malo (ravn. Degen Slosarska), dočim so bila mnenja zastopnikov iz zapadnih držav bolj odklanjajoča.

To je razumljivo, če pomislimo, da so na Poljskem socialne razlike bile še vedno zelo velike. Z enotno šolo pa hočejo ravno spremeniti to strukturo, tako da bi srednješolska izobrazba ne bila več le privilegij boljših stanov, ampak bi imeli dostop do nje sploh vsi nadarjeni otroci iz ljudske šole. V prvi vrsti naj vpliva v tem smislu izenačenje nižje srednje šole s splošno, ki je dobila zato tri enakovredne višje razrede (5.—7.).

Dočim so prej vstopali v srednjo šolo otroci z 9½—12 let, bi se premaknil vstop v pravo srednjo šolo sedaj na starost 13—14 let, češ da je v tej dobi še mogoče presoditi oziroma odločiti o stroki, za katero je kdo nadarjen, ali o poklicu, ki se mu naj posveti, dasi je ta meja le prenizko vzeta. Vprašanje, ali naj se potem trije nižji razredi srednje šole sploh odpravijo, je povzročilo veliko in dolgotrajno debato, a je ostalo brez končne odločitve. Obdržale se bodo še dolgo že iz razloga, ker je osnovno šolstvo sploh še jako pomanjkljivo in je mreža popolnih splošnih šol še nezadostna. Še sedaj prihaja v srednje šole le neznatno število učencev iz popolnih (7. l.) ljudskih šol.

Prej je zija med ljudsko in srednjo šolo res nekaj prepad, zlasti na bivšem Ruskopoljskem. Iz osnovnih šol je prihajalo v gimnazijo le 5—20% učencev. Kot privatne so bile gimnazije pač zelo drage. Ljudsko šolo so obiskovali navadno le preprosti otroci. Meščanski sinovi so se pripravljali za vstop v nižjo gimnazijo večinoma doma ali pa v posebnih pripravljalnica pri srednji šoli. Ljudska šola se tedaj tudi ni ozirala na srednjo (s predpripravo) razen v nekaj velikih mestih.

Po statistiki iz l. 1921./22. je hodilo v srednje šole največ otrok bogatejših slojev (veleposestnikov, industrijcev, trgovcev): 30·7%, uradnikov 23·4%, a le 13·1% kmetov, 11·2% delavcev, 10·6% kmetov itd.

Drugi vzrok za te reformne zahteve je to, da je bilo srednješolstvo potegneno za vozom splošnega šolstva. Na skupnih zborovanjih (»sejmih«) je imelo učiteljstvo splošnih šol vedno organizacijsko in kvantitativno premoč nad profesorji srednjih šol. V teh krogih in v strokovnem združenju profesorjev z revijo »Ogniwo« so se najbolj propagirale radikalne zahteve, da se najnižja srednja šola odpravi, da naj bo srednja šola sčasoma obligatna za vse kot ljudska šola (prva spominja na Rusijo, ki je odpravila vse brezinteresno šolstvo na ljubo enotnemu praktičnemu, druga pa na isto geslo angleške Labour-Party), da se izenači strokovna izobrazba profesorjev in učiteljev ter dosledno tudi plača i. dr.¹

Ozrmo se torej še na novi načrt šolske reforme, ki ga je predložil minister Grabski koncem l. 1925. sejmu.²

Je to okvirni zakon, ki označuje razne tipe šol in določa njih medsebojno razmerje, a ki prepušča bodočim odredbam določitev šolske

¹ Prim. Bulletin international 1924, No. 11, str. 53 s.

² Gl. Przegląd współczesny 1926, No. 45, str. 87 ss.

obveznosti, pravice končnih izpitov, način izobrazbe strokovnih učnih moči, pogojev za privatne in samoupravne šole, organizacije ženskih šol, verskega ali medverskega značaja šol i. dr.

Projekt realizira postulat učiteljstva v toliko konsekventno, da postavi za osnovo šolstva sedemletno splošno šolo. Z nje je mogoč prestop na višji licej brez skušnje, v nižji licej pa, ki je še ohranjen, a izenačen glede višine pouka z višjimi razredi splošne šole, po 4. razredu te na podlagi posebnega izpita.

Nato pridejo nadaljevalne šole ali tečaji, ki so obvezni (po zapadnih vzgledih) do 18. leta za vse, ki ne pohajajo drugih šol. Učni načrt obsega splošni in pa strokovni pouk v skladu z zanimanjem prebivalstva v posameznih krajih.

Slede nižje strokovne šole raznih vrst, v katere imajo dostop učenci, ki so stari 13 let, po dovrstitvi vsaj 5. razreda splošnih šol.

Nadaljnji tip po 7 letni osnovni šoli so strokovni liceji z najmanj dveletno učno dobo, kakor trgovski, stavbarski, mehaniški, cestarski, železničarski, tehniški, kemiški, predilniški, agrotehniški, zemljemerski, ženski obrtni, gospodinjski itd.

Na isti osnovi slone petletni učiteljski seminarji in dveletni seminarji za otroške vrtce.

Bivša srednja šola se deli sedaj na tri stopnje: 3 letni nižji »liceum« (splošni), ki je enak višji ljudski šoli, 3 letni višji »liceum« s humanističnim ali matematičnoprirodoslovnim oddelkom in 2 letni »gimnazjum«. Višji licej se zaključí s končnim izpitom za vstop v razne civilne in vojaške službe (prim. slično na Češkem, a eno leto pozneje: po 7. razredu). Gimnazije so splošne ali strokovne. Prve se dele na tri ozir. štiri znane tipe in edino one pripravljajo za univerzo oziroma visoke šole, druge pa so lahko raznih vrst, kot trgovske, agrotehniške, elektrotehniške, mehaniške, pedagoške itd. Z gimnazij se pride razen na vseučilišče tudi na ne pobilže označene enoletne pedagoške tečaje.

Kljub vsej dobri volji načrt ne ustvarja, kot vidimo, enotne šole, ampak zelo pisan, raznovrsten sistem. Saj vsebuje v resnici štiri razne možnosti strokovnega šolstva in štiri oziroma celo pet (kurzi za aktivne učitelje) načinov za učiteljsko izobrazbo. Kaže se torej veliko bogastvo in nadmoč tipov strokovnih šol. Očividna je tendenca, da se omogoči mladini na vsaki stopnji in pri vsaki vrsti šolanja prehod v strokovne šole odnosno po njih v praktično življenje. Pokazati hoče občinstvu, da drugi tipi hitreje in sigurneje vodijo do primernih pozicij v življenju kot pa gimnazijska matura. Ta pretežno praktična zasnova je pri dosedanji poljski miselnosti in v socialni strukturi nove države res da zaslužna. Potrebo večjega realizma pri vzgoji inteligence Poljaki sami priznavajo.

Na drugi strani pa je jasno, da se na ta način niveau srednjega šolstva znatno zniža. Oba liceja, višji in nižji, pripravljata prav za prav direktno za življenje in ne moreta gojiti preveč abstraktnih ved, ki ustvarjajo vendarle edino solidno podlago višje umske kulture. In v dveh letih gimna-

zije — ne glede na številne strokovne oddelke — je pač težko nadoknadi to v toliki meri, kot je predpogoj za vseučiliški študij.

Pri vsej demokratičnosti pa načrt nadalje ne regulira obiska posameznih vrst šol ali tipov potom gotove selekcije po sposobnostih, kot jo sicer zahtevajo pristaši enotne šole. Zato je težko predvideti, v koliko bo efekt takšne reforme res zadovoljiv. Boljše bi bilo pač na eni strani razširiti meje za teoretično izobrazbo, na drugi strani pa točneje specializirati oziroma diferencirati pouk v ostalih tipih odnosno strokovnih šolah.

V ostalem pa načrt v družabnem oziru ni slab, ker daje raznim krajem priliko, da izgrade šole naprej po dosedanjih ali novih načinih v skladu s krajevnimi razmerami. Da bi prebivalstvu tu kar najbolj ustregel, predvideva načrt celo enoletne pripravljalne kurze za vstop v višji licej za učence nepopolnih splošnih šol, ker seveda ni niti misliti, da bi se ideal sedemletne šole mogel tako kmalu ali sploh kdaj dosledno in povsod izvesti. Prevladovala bodo še naprej eno- oziroma dvorazrednice.

Zakaj otrok tolikanj ljubi pravljice.

Anica Šubic.

Če bi nam bilo dano pogledati v globino otroške, umetniške in ljudske duše, bi našli tu notri čudovite podobnosti: ono preprostost gledanja, jasnost spoznanja, izvirnost čustvovanja, ono svežost in moč hotenja, ki premaga vse ovire, prenese vsako žrtev, samo da pride do zaželenega smotra. V teh kristalnih dušah globoko korenini bujna domišljija, iz njih kipi na dan neumorna delavnost in podjetnost, tu ima svoje kraljestvo plemenita čednost, a tudi podla in sebična strast si je znala priboriti trdno mesto.

Otroška, umetniška in ljudska duša — čudovita harmonija! Zdi se mi, da ne trdim premalo, ako rečem, med temi dušami obstoja sorodstvo in močne skrivnostne niti vežejo pesnika-umetnika z otrokom in s preprostim ljudstvom. Zato je bil marsikateri duševni velikan naravnost srečen, če se je smel pomuditi v krogu nedolžnih otrok. Spomnimo se le našega prijatelja otrok — velikana klasika Levstika. Ko je bil preživel svoja »leta bede« in ga je bilo življenje vzelo v svojo trdo šolo, tedaj je bil često trd, če je moral občevati z besedo ali v pesmi z odraslimi in tudi osorno je znal zasukati svoj slog, a v neposrednem stiku z otroki mu vre vir poezije. Mar niso ravno tedaj nastale njegove klasične »Otročje igre v pesemcah«. Kako se je znal Levstik poglobiti ravno v teh pesmih v naivno odkritosrčno dušo zlatolasega malčka, njegovo mišljenje in hotenje! Kaj naj pa rečem o pravljčnih in ljudskih pripovednikih? Ni jim neznan svet, katerega opevajo; poznajo vsako bilko in cvetko, vsak prašek in kamenček, vsak prostorček in kotiček:

skratka, vse vrline in napake otroškega srca in baš zato ustvarjajo umotvore, ki jih otrok ljubi, pa najsi bodo ti preprosti ali z bujno po razmahu kipečo domišljijo okrašeni.

Ilustracija. Častitljiv naslonjač poleg tople peči obdaja zbor vnukov in vnučic. Na klopcah, podnožnicah, na tleh ob babičinih nogah sede in čepe, radoznalost sili na dan. Najmlajši Jožko se igra v naročju svoje zlate babice. Kdo misli na igrače? — Glej Franckov bobenček molči, Tončkova železnica ne sopiha. Micika drži svojo punčko rahlo v rokah, in gleda, gleda —. Vse drugo igralno blago leži razmetano in zapuščeno na tleh. Dečad si niti dihati ne upa. In babica pripoveduje... Ona in samo ona zna pripovedovati tako vneto, tako z veseljem. Saj pa tudi lahko zna. Ona z otroki vred preživlja svoje mladostne dni, ki bili so, a več jih ni. Takole pripoveduje: Bila je nekdanj mogočna kraljica... In otroci poslušajo, oči odprte, ušesa nategnjena: Babico mora vsak poslušati. Njena povest je tako mikavna in prikupljiva! In ko konča čudovito zgodbo, tedaj se vrsti vprašanje za vprašanjem in ko so vsa srečno rešena, tedaj zaprosi zlatolasa deca: »Babica, še eno, še eno! Babica, še o Snegulčici — ne rajši ono o Rdeči kapici!« In čeprav so jo že neštetokrat slišali, se je ne naveličajo, vedno se jim zdi lepša.

In zakaj otrok tako ljubi ravno pravljice? Preden odgovorimo na to vprašanje, pogledajmo otroka in pravljico samo. Kaj je otrok? Sto dgovorov je mogočih na to vprašanje, vendar se mi zdi najboljši ta: »Otrok je skrivnost — skrivnosti.« Naj si izposodim od pesnika pero in rečem: »Otrok je uganka od Boga, ki težko se rešiti da, le ljubezen more to in zna.« Pač res. Le ljubezen prodre v globino otroškega srca, le njej se odpre svet, ki je še nedotaknjen, neoskrunjen. Ljubezen sme gledati v nedolžnosti raj. Da razumeš otroka, se živo zamisli nazaj v svoja detinska leta, pričaraj si pred oči dogodke mladih dni in boš spoznal otroško dušo, čista bo stala pred tvojim dušnim pogledom, kakor je čisto velikonočno jutro v svitu pomladnega solna. In kaj je pravljica? Navadno jo definiramo takole: Pravljica je povest v vezani poetični ali nevezani prozaični obliki, ki nam pripoveduje kako čudovito dogodbo, ne da bi imenovala kraj in čas, kje in kdaj se je to dejanje godilo. Neki pravljicar imenuje pravljice nedolžne cvetke, ki vedno sveže poganjajo iz zemlje! In otrok? Ali ni on v veselstvu najlepši, najnedolžnejši cvet, ki pozna le eno težnjo in ta je: revna zemlja naj se izpremeni v rajski vrt, vrt, poln vonjave, življenja in sreče. — Otrok in pravljica — oba sta cvet, na katerega še ni padla slana življenja in teža proze.

Zdi se mi, da je glavni vzrok, zakaj otrok tako ljubi in ume pravljice, ta, ker je detinska duša še tako kristalno čista in deviško jasna. Otrokova duša — čista in nepokvarjena stremi torej za srečo in veseljem, blaženostjo in čudovitostjo. Toda na drugi strani čuti že tudi on breme izvirnega greha, pod katerim mora kloniti tilnik sleherni zemljan, dete čuti, da je po grehu prišlo zlo na svet. Odtod ona globoka bol, ki se včasih zrcali že v nedolžnem detinskem očesu, ne da bi jo povzročile

zunanje razmere, odtod ono nežno in mehko sočutje, ki ga ima otrok do trpečih. Res je! Otrok išče sreče, a tudi že čuti tragiko življenja. — Toda v otroški duši globoko korenini močna vera in neomajno upanje, ki more premagati slednjo neprijetnost in bol zemeljskega trpljenja, in zato se skoraj vedno sveti otroško nebo v svitu neizkaljene sreče. In to neumljivo srečo otroškega srca pravljica le še poveča in raztegne. Neskončna sreča — je navadno izid vsake pravljice. Tako blaženstvo si je otrok zasanjal v tistem svetišču svoje globoke dušne zakladnice, tako blaženstvo zdaj pije iz vrele ljube pravljice. Glej vzrok, zakaj jo ljubi.

Kdo ne pozna lepe, čednostne Trnuljčice, nežne Snegulčice, pa tudi nevoščljivih, zlobnih mačeh? Koliko mora prestatí nedolžnost, čednost! Toda nedolžnost ima v nebesih svojega zagovornika, ga mora imeti, in ta pripelje nedolžno žrtev do neskončne sreče, rešena mora biti Snegulčica — kraljica postati. — Ali si more otrok kaj vzvišenejšega misliti! Da, preganjana nedolžnost mora biti poplačana, hudobija kaznovana — to zahteva naivno dete v svoji pravičnosti. Otrok v kratki srajčici, tak velik filozof! Čujmo! Vedno ima sto in sto vprašanj pripravljenih: Kaj je to? Zakaj tako in ne tako? In potem? In nato? Kako se boji za svojega junaka, junakinjo in naravnost zahteva, da se stvar tako reši, kakor najbolj odgovarja njegovemu čutu nesebične pravičnosti. Ta pa je često prav fin, nežen. Kako ga boli vsako najmanjše zapostavljanje, vsako podcenjevanje njegovih del. O tem pričajo prizori v družini in šoli. O tem te prepriča pekoča solza, ki se zablesti v čisti modrini otroškega očesa, ter zdrkne, kakor tihotapec po licu in se izgubi v drobni pesti. Če solza ne zadostuje, pomaga beseda. Otrok trpi sam, čuti s trpiní vso težo gorja, zlasti, če vidi, da ne more ali ne sme pomagati. Le poglej, kako se včasih potegne učenka za svojo sovrstnico, kako prosi in moleduje za one, katerim se je kaj žalega zgodilo.

Kako blagodejno vpliva pravljica na otroško mišljenje! Kako dobro se mu zdi, ko čuje, da je blag značaj poplačan, hudobnež pa kaznovan. S koliko radostjo posluša otrok o Snegulčici, kako zadovoljno in srečno se oddahne, ko je Trnuljčica rešena in Rdeča kapica srečno pride iz volčjega trebuha. S solzami spremlja nesrečno Jerico po svetu, a s srčno zadovoljnostjo posluša, kakšno kazen zadene pravo, a zlobno hčer. Da, kazen mora biti. In ta pride, pride prav gotovo. Tu, v tej točki se strinjata pravljica in otroška duša. Nov vzrok, zakaj otrok ljubi pravljice. Rekla sem že, da je mali otrok velik filozof, a kljub temu mu je vendar lastna nenavadna preprostost in močna vera, ki ne brska in ne išče vzrokov, ampak zaupno vse verjame, kar mu poveš. Njegova vera je naravnost čudovita. Ker ga vse zanima, zato vse verjame in zato ga naravnost žeja po izrednih činih. Ali ni baš pravljica primerna, da vabi otroka k sebi, k svojemu vrelcu sreče in zadovoljnosti in mu daje prijetne pijače iz čudežne čaše? Ko otrok čita ali posluša pravljico, se trese vsled radovednosti in z napetostjo hiti v novi čudoviti svet, kjer se zlobne pošasti bojujejo s hrabrimi vitezi. Koliko čudežev se odigra

v pravljici! Koliko začaranj in odčaranj! Pastorki in pastorki postanejo krokarji, labudi, race, srne, celo v kamen se spremeni ta ali oni. In potem iznenadi otroka nov čudež, ki da začarancu prejšnjo postavo, novo življenje, moč, nadnaravno lepoto. In ta duševna atmosfera da otroku novo življenje, novo ljubezen, zlasti ljubezen do pravljice.

Brezdvomno vzljubi otrok potom pravljic tudi prirodo. Otrok hrepeni po njej, saj je on kos čiste lepe matere zemlje in ta tabernakelj skrivnosti ne more odpreti vpliv nobenega človeka. Koliko simpatije pokaže otrok napram raznim prirodnim elementom. Otrok in ogenj! Otrok in voda! Otrok in veter! Koliko bi mogli napisati o teh problemih. Glej otroka med cveticami, ptički, kamenjem... Otrok ljubi živali, cvetlice in rudo, saj ga spremljajo te stvari skozi življenje. In pravljica vdahne vsem tem tudi mrtvim bitjem posebno življenje! V pravljici delujejo in govore živali, cvetice, rude in vode. Tu svari zastrupljeni studenec otroka, naj ne pije iz njegovega vira, tam stresa drevesce dragocene obleke raz sebe. V sredi gozda se naenkrat odpre votlo drevo, da sprejme zapuščeno siroto v varno zavetje. Otrok, kaj hočeš še več!

Kako v tesni zvezi je otrok z letnimi časi! Pomlad in poletje — nebeški čas, jesen in zima — koliko radosti prinašaš mladim srcem! Otrok drhti, koprni po uživanju in veselju! Seveda je vse to še čutno, telesno, dušne moči so še v povojih. Če malčka pametno poučiš v takih rečeh, ki mu naj služijo v poznejšem življenju, ti bo hvaležen za to. Dobro kosilo, lepa obleka, izlet, vesela zabava — kako je to ljubo otroku! Kako važen dogodek zanj, ko dobi novo obleko! To je zanj praznik, veselica! Njegova živa domišljija si splete rajsko lepo kito presrečnih čuvstev, ki jih duša zazna kot višek dosegljive sreče, dušeslovec pa jih naziva: rajanje in skakanje, pitje in petje, godbo in ples.

Zato pa tudi ne moremo zameriti pravljici, največji otroški prijateljici, če se malone vsaka konča s svatbo in gostijo, ki nikdar več ne mine... In kako srečen je vsak, ki lahko prireja veselice, si nabavlja lepe obleke, živi v sijajnih palačah. Toda za to je treba denarja, bogastva — tega ima le kralj v izobilju, in zato je toliko kraljevskih vlog v pravljicah in zato postanejo v plačilo pridnosti dobri dečki in deklice — kralji in kraljice. Poleg čednosti jim v dosegu kraljeve časti pripomore tudi lepota. Ta se v pravljicah ne sme podcenjevati in zametavati, ona je vedno le zunanji izraz srčnih kreposti. V pravljici »Mačeha in pastorka« je bila pastorka lepa kakor božji dan in pridna kakor mravlja, prava hči pa grda kakor strah in lena kakor butara. Tu nastopata čednost in strast tudi v človeški podobi in otroku je to všeč. — Kako očarajo otroka šele obleke, ki se z njimi odevajo pravljiczne osebe: zlate, srebrne, svilene — kakršne siplje drevo ubogi Pepelčici. Vse zemeljske sladkosti v svitu nebeske gloriije nudijo otroku pravljice in zato jih toliko ljubi. Ali ne pove sto in sto pravljic, da je dober otrok poplačan, hudoben kaznovan. To je ravno oni moment, ki sem ga že prej omenila, po katerem pravicoljubna nedolžnost hrepeni. Vzgojitelj, zavedaj se tega momenta!

Se eno čuvstvo prevladuje v pravljicah in jih dela otroku mile in drage — to je ljubezen. Otrok je ognjišče prave nesebične požrtvovalne ljubezni. Zato pa on ljubezni potrebuje. Nedolžnost vzljubi onega, ki je dober in prijazen ž njim. Koliko ljubezni ima otrok do dobre matere! In kako se v pravljicah ljubijo bratje in sestre med seboj! Studenec ljubezni je skrit v otroku, samo prilivati mu moraš, da ne usahne. Ljubezen vse premaga, vse prenese, vse pozabi. Ljubezen dela čudeže v pravljicah, ona odčaruje, ona prinaša trajno, neizmerno srečo. In človek, ki otroku pripoveduje pravljice, ljubi otroka; in tega se dete zaveda. Dobro mu de in zato ta ljubezen, gine ga pravljica. Zato ljubijo vnučki in vnukinje dedka in babico, a ljubijo, da skoraj strastno ljubijo tudi pravljico, ki vre iz ljubljenih prsi in neti v njihovih nedrih plamen ljubezni.

Pravljica vpliva spričo bogate domišljije, krepkega izraza in umetne kompozicije ter svežega humorja, ki diha iz nje za otroka najlepša prilika, da vodi vse svoje dušne moči, zlasti domišljijo — nov vzrok — da otrok ljubi pravljice. O otroška domišljija! Tebi ni nobena pot predolga, noben hrib previsok, noben prepad preglobok, nobena barva nedosegljiva — nobena reč pretežka. Vse ji je mogoče! Saj je pa tudi to nekaj povsem naravnega, ne pozna še resnobe in težav življenja, in prav to je najčistejša oblika poezije — torej tudi dete fantazije. To, kar pripoveduje pravljica, je nabrala v otroškem srcu z namenom, da mu poda potem ob ugodni priliki zopet v čisti, lepi obliki in ga povede v svoje kraljestvo: doli v skrivnostni studenec, kjer stoluje žabji kralj in domujejo povodne vile; v zakleti grad, kjer čaka odrešenja začarana kraljčina; v notranjščino gora, kjer žive postrežljivi palčki; v temni gozd, kjer se igrajo vile in plešejo v solnčnem in luninem svitu. O domišljija, kako čudovita je tvoja moč! Ti ne poznaš prostornih in ne časovnih mej! »Poleg gradu se je razprostiral temni gozd, — pred gozdom je živel reven drvar.« — Kje je bilo vse to? In ravno to jasnost, prostost, svobodo v predstavljanju kraljev ljubi otrok! — Kako razsežne sobane so v pravljicnih gradovih! Kako veliki in neskončni gozdovi, da se človek kaj lahko zgubi v njih, tod tava po več dni, preden dojde na svetlo. Tudi za čas se pravljica kaj malo briga. »Nekoč je živel kralj.« — Kolika neskončnost leži v tej besedi in kako čarno vpliva na otroško domišljijo. Tudi z ozirom na prihodnost sili pravljica v neskončnost. »Bili so srečni vse življenje.« — »Živel so srečno do konca.« — »Če niso umrli, žive še danes.« Kako dolgo življenje pa je to? Mar ne mora pomeniti tisti »do konca« in »vse življenje« toliko kakor »večno«. Zato si pa otrok tudi ne more predstavljati smrti. Pojm o smrti mu ostane vso detinsko dobo nejasen. V pravljici je smrt sladko spanje in smrt je le selitev iz doline solz v rajski mir. — Otroška domišljija in pravljica ustvarjata predmete iz najboljših in najlepših snovi: Gradove iz slonove kosti, kristalov, gore iz zlata, obleke iz svile. — In kako se v pravljicah vse hitro spreminja: Kraljčina lepa — okamenela — odčarana.

Z bogato domišljijo se družijo v pravljici tudi bogati humor. Otrok je z malo izjemami — optimist. Že po naravi ima ono humoristično razpoloženje, da ne rečem razigranost in rad vidi vse z jasne strani. Kako presrčno se smeje za vsako malenkost. In pravljica mu zna izvabiti ta smeh tudi iz solznih oči in umirajočih ustnic. Pravljica, kjer se temeljito vežbajo vse duševne zmožnosti otroške, kakor: spoznanje, domišljija, volja se utrjuje v dobrih sklepih, tu se razvijejo čustva veselja, žalosti, sočutja, jeze, strahu. Pravljica rodi neumorne požrtvovalne socialne delavce. Ona vzbuja v otroku veselje do dela, ki raste s telesno močjo in se jači z razmahom duševnega obzorja. In tega se otrok niti ne zaveda. Kako neki, saj mu je že majka narava položila v zibelko neutešljivo silo — na gon po delu. Čudovito hitro se razvija iz omahljivega deteta močan duh, ki je pripravljen premagati vse ovire. Junak mora biti, sličen onim, ki jih je gledal v pravljicah, ki vedno zmaga, čeravno so njegovi nasprotniki zmaji, strupene kače, orjaki, žilavi palčki in čarovnice.

Pogledali smo v srce pravljici, v dušo nedolžnega otroka. To je v ono svetišče, kjer opravljaš svečeniško službo tudi ti, učitelj mladine, vzgojitelj naroda. Blagor otroku, ki ima učitelja, umetnika. Le umetnik razume umetnosti skrivnosti, on bo zato z otrokom otrok. In to pa je višek pedagoške dovršenosti.

Poslanstvo učiteljstva v mirotvornem gibanju.

Alfonz Kopriva.

Uvod.

»Učiteljski Tovariš« je prinesel dne 10. marca t. l. razveseljivo poročilo, da se vrši v Pragi dne 18. in 19. aprila, torej za Veliko noč — na praznik Vstajenja »Konferenca za mirovno vzgojo«. Jaz sem to notico z navdušenjem bral, vem pa, da so žal mnogi šli preko nje, nekateri skeptiki, drugi z mračnim čelom, večina pa sploh kot preko malovredne, nične dnevne vesti.

Zato mislim, da ne bi bilo odveč, ako svojim tovarišicam in tovarišem povem nekaj besed o mirotvornem gibanju, ki ni novo, ampak je ostalo vedno le Pepelka pod pritiskom krvavo krutih razmer raznih zgodovinskih obdobij.

Prvič sem referiral o tem na zborovanju učiteljskega društva za marenberški okraj v Breznu dne 23. aprila pod naslovom »Misijonarji pacifizma« v nekoliko skrajšani obliki.

Treba pa je zlo vedno poudarjati, da ostanemo pri dobrem in neprestano apelirati na dobro in plemenito, da zatremo zlo.

Mirovno gibanje ali pacifizem je že stara, prav za prav prvotna oblika krščanstva in del njegovega bistva. Ono ne pozna nasilja in stremi le za višjo stopnjo omike in civilizacije sploh.

Pri nas je pred svetovno vojno deloval za pacifistično idejo med drugimi sedaj že upokojeni župnik na Pragerskem in zadnji še živeči vitez božjega groba v Jeruzalemu, F. S. Šegula, kateremu so pa zato oropali, kakor sam pravi, med vojno vse bogato pacifistično slovstvo. Tudi sam je prevedel knjižico »Za svetovno rabsodišče« (Pour l'Arbitrage) od velikega voditelja mirovne ideje, M. Andrewa Carnegieja, s katerim je bil sam osebni prijatelj.

Svetovno razsodišče bi namreč imelo namen razsojevati medsebojne prepire držav in narodov, kakor je za posameznike sodišče. Temelj takemu svetovnemu razsodišču je bil položen na prvi Haaški konferenci l. 1899.; drugič je bila konferenca 1907, tretja pa je bila določena na l. 1915. Namesto te pa je izbruhnila vojna.

Zgoraj omenjena knjiga me je že 1917. leta kot drugošolca silno navdušila in vzbudila trajno zanimanje za mirovno gibanje. Kot učitelj sem se še bolj začel zanimati za to idejo in na mojo prošnjo mi je č. g. župnik v pok. in prevajatelj omenjene knjige Šegula poslal spodaj sledečo pripombo na vizitki. Tu hočem namreč že iz lastne hvaležnosti pokazati tovarišicam in tovarišem človeka, ki je veleinteligenten, ki je z navdušenjem za pacifistično gibanje deloval pred svetovno vojno, a oglušel in živel v največji bedi med vojno. Sam je hodil s stekleničico prosit po hišah mleka, na prižnici pa je s povzdignjenimi rokami prosil spodnje polskavske farane zrnja ter pretresujoče v svoji gluhosti klical: »Vso vojno skoraj nisem imel v ustih koščka lastnega kruha.« Farani so mu dali zrnja in navozili drv, da ni prezebal. Pred par leti je bil odlikovan z redom sv. Save skupno z že upokojenim nadučiteljem, zaslužnim in poštenim narodnjakom Sabatijem. Sedaj ga srečujem, kadar sem doma, često ubogega in zapuščenega na praškem kolodvoru, ko se vozi v bližnje kraje maševat.

Vsebina vizitke je sledeča: Predragi! Imel sem obilno P. slovstvo, pa mi je bilo l. 1915. vse vzeto! Nazaj nisem dobil ničesar! Kar sem še slučajno rešil, Vam pošljem — seveda gratis. Leta 1914. me je bil povabil Andrew Carnegie k jesenskim lovom na svoje posestvo na Škotskem, imel bi biti njegov gost ves mesec, imel sem že sestavljen »Rundreisebillet«, pa je izbruhnila vojna. Kmalu nato je umrl. Pisal sem mu nekoč: Zakaj v svoji knjigi celo nič ne omenja Kristusa? pa mi je odgovoril: »Ali ne vidim, da iz cele knjige govori le Kristus!«

Srčno pozdravlja.

Poštni pečat Praško, 4. VI. 1925.

Vsebina vizitke je tudi zajemljiva, ker pokaže, kako je v začetku svetovne vojne bilo v Avstriji nevarno, če je kdo govoril ali pisal o miru. Čudno, skoraj neverjetno se glasi to za človeka, pa je le res, ker še nismo »človek«.

Mirovno vprašanje postaja dandanes vedno aktualnejše in je nujna potreba, izvirajoča iz vprašanja po pravi usmerjenosti vzgoje bodočih generacij. Zato hočem seznaniti učiteljstvo s tem svetovnim in eksistenčnim vprašanjem kulture, torej vprašanjem posameznika in posameznega naroda.

*

Zelo krepak, zelo bogat v mislih in zelo visoko nad svetom bi moral biti človek, da bo živel »tod« (I. Cankar).

Tako je mislil učitelj Martin Kačur, ko je nastopil službo v Blatnem dolu.

Zdi se, da je vsa današnja doba tak »Blatni« dol in nikdo ne občuti z večjim studom tega blata ko učiteljstvo in nikoli ga še ni občutilo v taki meri kakor med vojno dobo in nič manj po njej.

Dogodki današnje dobe drevijo s tako naglico, da je večini skoraj nemo-goče zasledovati vzroke in povode tega vsesplošnega drevenja ter razmišljavati o ogromnih posledicah, ki jih more prinesiti hiter pohod tehnike, ki je usmerjena vse prej ko v pacifističnem smislu; enako razmišljavati o posledicah splošnega pomanjkanja etike, kar je vzrok tako gospodarskega kakor socialnega rušenja.

Zveza narodov, različne mednarodne državne tvorbe, kakor bi bila n. pr. Panevropa, katere si zamišljajo različni državniki in evropski misleci v reševanje vsesplošne evropske krize, razne vsakoletne razorožitvene konference »Društva narodov« ter najrazličnejše pogodbe med narodi, so jasen dokaz, da taka stiska obstoja. Današnje Evropa je podobna mestu, ki ga ruši potres. Trpka je resnica, ki zveni v stavku, ki ga je izrekel Coudenhove-Kalergi v svoji reviji »Pan-Evropa«: »Ostati Evropec ni dandanes samo naša usoda, ampak zelo odgovorna naloga, od katere razrešitve zavisí bodočnost vseh in vsakega posameznika.«

Toda v tej sebični skrbi naše dobe, kako ustvariti sebi — kvečjemu še najbližjim svojcem — kar najugodnejši položaj, nima skoraj nikdo smisla za kako obče pereče vprašanje, od katerega rešitve je odvisna bodočnost rodov. In učiteljstvo bi lahko imelo pri marsikakem svetovnem oziroma evropskem vprašanju nemalo odločujočo besedo. Toda, ker tega še žal ni, je pripuščena odločitev maloštevilnim posameznikom, osobito politikom, ki rešujejo vsa ta vprašanja le s svojim intelektom, a imajo le malo ali prav nič poznanja narodove duše in položaja, v katerem živi, in katerih interesi seveda tudi niso nesebični. Prav sicer pravi o teh ljudeh dr. A. Korošec v »Socialni misli«, da sličejo onim, ki gledajo moč viharja le z obale. Toda enkrat bo pograbil vihar in valovi narodove sile tudi take ljudi. Vendar pa bi se tudi dozda ubranilo marsikateremu svetovnemu zlu, ki so ga povzročali dozda posamezniki, ki so bili v svoji moči silnejši od slabe neodporne volje neorganizirane večine, in je potem zadnja zmajevala z glavami, čudeča se, kako je moglo priti do kateregakoli poloma.

Učitelju in učiteljici je naravnost nujno potrebno, da zasleduje javna svetovna vprašanja z ozirom na vzgojo generacij in si postane v tem na jasnem.

In eno takih kardinalnih vprašanj je vprašanje svetovnega mirotnega gibanja ali pacifizma.

Tu bi naj nastopal učitelj kot misijonar, nositelj in razglašalec, vzgojitelj in predelavec pacifistične ideje.

Mislím, da pač ni vseeno, kako stališče zavzema tu posebno učiteljstvo vseh narodov, v katerem duhu naj vzgaja bodoče rodove.

Čul sem, da se je neki odlični slovenski narodni delavec, že star učitelj, zasolžil, ko so metali ob prevratu iz javnih poslopij habsburške grbe in orle. Na vprašanje, čemu se mu je oko zalilo s solzami, pravi pretresljivo: »Vesel sem naše zmage, a kljub temu mi je težko, če pomislim, da sem trideset let rod za rod učil v smislu ideje, ki se ruši zdaj z enim samim zamahom.«

V tem je velika tragika vzgojiteljev vseh držav, in obenem resen opomin, da je dolžnost vzgojiteljev, da resno pretehtajo, ali bodo ideje, ki jih uče in vcepljajo, rodile v bodočnosti zle ali dobre posledice.

V prvi vrsti mislim tu na stališče, kakršno zavzema učiteljstvo v vprašanju pacifizma, oziroma na njegov antipot — na vojno.

Treba je torej, da nekoliko osvežimo spomin na dobo svetovne vojne, da spoznamo, za kake namene so vse uporabljali šolo, učitelje in mladino.

Profesor, sedaj drž. poslanec Ivan Vesenják je označil te razmere v svojem govoru »Naša šola v naši novi državi« dne 28. okt. 1918, na predvečer manifestacij za narodno ujedinjenje, objavljenem v »Slov. učitelju« 1919, št. 1, s sledečimi besedami: »Naša dosedanja šola je vzgajala deloma premalo, deloma v napačnem nemškem in militarističnem duhu. Ne bom tukaj govoril o naravnost blaznih zahtevah in navodilih, ki so nam jih dajali skoraj dan na dan plitvi in samoljubni birokratje in lažipedagogi, ki so pisarili take reči samo zaradi kakega križca ali pohvalnega dekreta, kar vse bi jim naj zopet pomagalo više na lestevici naše šolske birokracije, ki ni našla druge naloge, nego da je poveljevala v prahu leže nemško-prusko pikelhavbarstvo... Vse to kot

plehki obolos na krvavi žrtvenik moloha - militarizma. To bo moralo ven iz naših šol, ven iz naših knjižnic, da ne bo kvarilo značajev in vzgajalo duha, ki je rodil sedanje neskončno gorje in nas je navajal k suženjstvu.»

Res, često se rado poudarja, navadno iz gnusnih strankarskih namenov, o predvojnem poniževanju učiteljskega stanu, ki so ga izrabljali kot »mežnarje« oziroma »organiste«. To dejstvo smatrajo kot nekaj temen srednji vek učiteljstva. Ali pa ni bil temni, suženjski vek za učiteljstvo dejstvo, da je moralo v »prosvitljenem« 20. stoletju hoditi po svojih službenih krajih kot cunjar, ki je zbiral z deco cape za takratno raztrgano državo, kot berač hodil prosjačit od hiše do hiše za denar pri onih, ki so imeli svoje brate, može in sinove po strelskih jarkih? Mar bi jih krvoločneži pustili doma, ostal bi denar in celi udje! Pozabljam že, da je učiteljstvo hodilo kot agent militarizma, ko je pobiralo vojna posojila, ko so ga vpregli kot starinarja, ki je moral nabirati medenino za orožje itd. Tudi šolski in drugi listi so morali v tem smislu pisati.

(Dalje.)

Listek

Esperanto.

Fr. Štupar.

Letos obhaja esperanto svojo štiridesetletnico. Meseca julija l. 1887. je izšla knjižica: Dro Esperanto. Lingvo internacia. Antaŭparolo kaj plena lernolibro. (Dr. Esperanto. Mednarodni jezik. Predgovor in popoln učbenik.) Dr. Esperanto (upajoči doktor) je bil mlad varšavski zdravnik za očne bolezni, dr. L. Zamenhof. Kot tak se ni hotel izpostavljati javni kritiki, zato je svoje delo objavil pod privzetim imenom Esperanto, katero so pozneje nadedli njegovemu izumu. Dr. Zamenhof je za svojo knjižico iskal založnika že par let prej, pa ga ni mogel najti in jo je končno izdal sam. Njegovo delo je bistroumno in duhovito ter bi bilo najbrž že zdavnaj doseglo svoj namen, če bi ne bilo naletelo zlasti na dve veliki zapreki: na volapük in na neuvaževanje ali celo nasprotovanje po raznih nepoznalcih.

Že v davnih časih, ko je bil mednarodni promet še neznaten, so bridko občutili neprilike raznojezičnosti ter so skušali kakorkoli odstraniti to oviro, pa se jim ni posrečilo. Kolikor bolj so se poenostavljala, olajševala in širila občila, toliko bolj se je čutila potreba, olajšati in poenostaviti tudi mednarodno občejevanje, zato se ne bomo čudili, da so z radostjo in z velikimi nadami pozdravili volapük (svetovni jezik), ki ga je l. 1879. objavil bavarski župnik J. M. Schleyer. Dasi je bil volapük duhovito delo, se v praksi ni obnesel in to je ljudi, polne nad in navdušenja, tako poparilo, da so sploh začeli izgubljati vero v možnost rabnega »umetnega« jezika, in zato je prvo esperantsko seme padlo na neugodna tla.

Dolgo časa se je esperantski pokret gibal skoraj izključno med Rusi in Poljaki; ko pa je jezik posvedočil svojo vsestransko rabnost, je prvotna hladnost popustila, zanimanje se je zbuvalo in polagoma so se z esperantom začeli baviti Francozi, Angleži, Nemci in drugi večji narodi. Organizacija esperantistov se je spopolnjevala in jačila, prirejali so se v vedno večjem številu vsakoletni občni kongresi esperantistov, kamor so v vedno večjem številu tudi države pošiljale svoje uradne zastopnike, in okrog 100 esperantskih časopisov se je bavilo z esperantskim pokretom. To razveseljivo delovanje je ustavila svetovna vojna l. 1914. ter ga je ovirala nekaj let. Če bi bil esperanto tedaj že dosti razširjen, bi bil v veliko olajšavo prometu v tedanjih homatijah; tako je pa koristil le posameznim osebam.

Po končani svetovni vojni so se pričela nešteta posvetovanja in pogajanja, pri katerih se je živo občutila neprilika mnogojezičnosti, kajti vsi večji prizadeti narodi so zahtevali, da naj je tudi njih jezik razpravni jezik, kar je seveda vsa ta posvetovanja in sklepanja le oviralo in zamotavalo. Kako vse drugače bi bilo, če bi bil ob takih prilikah le en razpravni jezik! Enako je pri mednarodnih shodih znanstvenikov, strokovnjakov i. dr., pri katerih je dopuščenih več razpravnih jezikov. Udeleženci se ob shodu niti ne morejo poučiti o vsej razpravljani stvari ter morajo to nadomestiti kasneje doma — če sploh to store — in shod ni obrodil zaželenega sadu. Če bi se pa posvetovanja vršila v enem razpravnem jeziku, bi se lahko vsi udeleženci udeležili vseh razprav in vse bi se pojasnilo in uredilo v kratkem času.

Toda enega jezika ne potrebujemo le za razpravljanja na mednarodnih shodih, potrebujemo ga tudi za mednarodni promet. Ob sedanjih občilih, ko moremo potovati po zemlji, po vodi, pod vodo, po zraku in se pogovarjati na velikanske daljave, so razdalje tako rekoč izginile in narodi so stopili v najožji stik, toda — zaradi mnogojezičnosti se ne morejo razumeti. Vse razmere kar kriče po uvedbi enega mednarodnega posredovalnega jezika. Toda katerega? — Če govorim s tujcem v njegovem jeziku, se mu kolikor toliko podredim; če govorim z njim v mojem jeziku, se on podredi meni; če pa govorim z njim v tretjem jeziku, ki ni moj ne njegov, sva si enaka, odlikujeva pa tistega, čigar jezik govoriva. To je vzrok, da se pri mednarodnih razpravah zastopniki posameznih narodov nočejo podrediti drugim ter izsilijo, če le morejo, pripustitev svojega jezika za razpravni jezik, čeprav s tem stvari le škodujejo. Svet pač vlada sebičnost, in nevoščljivost bo menda izginila z zemlje s človeštvom vred. — Če grem na Francosko ali na Angleško, bodo seveda Francozi zahtevali, da govorim francosko, Angleži, da angleško. Če pa k nam prideta Francoz in Anglež, se jima ne bo zdelo samo ob sebi umevno, da govorita z nami po naše, ampak bosta pričakovala, da mi z njima govorimo v njiju jezikih. Mogočnejši zahtevajo od neznatnejših toliko obzirnosti, da naj se jim naravnost uklonijo. Potemtakem naj bi za mednarodno občevanje obveljal jezik najmogočnejšega naroda? Samo po sebi bi temu ne bilo ugovarjati. Toda, če upoštevamo dejanske razmere: na eni strani ljubezen narodov do svojega jezika in na drugi strani zavist, če bi kak drug narod dosegel kake ugodnosti, se uverimo, da sploh ni mogoče, da bi kak narodni jezik postal mednarodni posredovalni jezik; to more postati le umeten jezik, ki nikomur ne daje prednosti in nikogar ne zapostavlja. To je tako jasno, da bi samo ta razlog moral uveriti največjega dvomljivca.

Vendar se ti dvomljivci nočejo uveriti ter esperanto zametujejo že iz pred-uverjenja, ne da bi se bili z jezikom poznali, češ, da »umeten« jezik sploh ne more imeti življenske sile. Sicer je že sojen, kdor sodi o kaki reči, ki je ne pozna; in mogli bi take ljudi prezreti, če bi jih ne bilo toliko na odločilnih mestih, kjer esperantski pokret ovirajo, dočim bi ga mogli pospeševati, če bi ga poznali. To je pa velik razloček! Nujne življenske zahteve bodo esperantski pokret preko nazadnjakov dovedle do sigurne zmagé, vendar bi se to ob uvidevnosti odločilnih činiteljev moglo zgoditi mnogo hitreje v korist vsega človeštva.

Esperanto moremo le deloma imenovati umeten jezik; posnet je namreč vseskozi po narodnih jezikih: besedni zaklad je iz večine vzet iz romanščine, deloma iz germanščine, preprosta slovnica je posneta po angleški, skladnja je pa enostavna, logična, nalik slovanskim jezikom. Zamenhof je hotel prirediti kolikor mogoče enostaven jezik brez izjem, ki se ga ljudje lahko nauče v kratkem času, in to se mu je posrečilo. Saj vidimo, s kakšnim veseljem in uspehom se ga uče ljudje najrazličnejših slojev, tako da je esperanto danes že odličen prosvetni činitelj, in bo še izdatnejši, ko se temu pokretu v še večji meri pridruži učiteljstvo in mladina. Po mnogih krajih se esperanto poučuje na osnovnih, srednjih in visokih, splošnih in strokovnih šolah, a pri nas je ta pouk še zelo

neznaten. Mnogo držav ima izpraševalne komisije, pred katerimi morejo kandidati napraviti usposobljenostni izpit za poučevanje esperanta, ter si na ta način ustanavljajo in spopolnjujejo esperantski učiteljski zbor, da bodo v potrebi točno na mestu; pri nas imamo — kakor so poročali listi — enega izprašanega esperantskega učitelja. To dá misliti! Če se z esperantom resno bavijo veliki narodi, kakor Francozi, Angleži, Nemci i. dr., koliko bolj je to potrebno nam, ki nas je malo, pa vendar hočemo in moramo stopiti v stik s svetom, v katerem s svojim jezikom malo ali nič ne opravimo. Če se splošno sprejme Zamenhofova namera, da bodi esperanto vsakemu človeku drugi jezik (prva je namreč materinščina), potem bomo po majhnem trudu vsi sposobni za občevanje z vsem svetom, ne da bi kaj utrpeli na svojem narodnem ugledu.

Za to nam je pa treba mnogo esperantskega učiteljstva, ki potem pritegne v ta pokret mladino, nado bodočnosti. Učenje esperanta ni težavno, nudi učencu mnogo zabave, izučenemu pa koristi.

Iz šolskega izkustva

Predelavanje berilne snovi in pismeni izdelki na srednji in višji stopnji. Prosto spise. Predelavanje berilne snovi se vrši po isti poti kakor prilastitev duševne vsebine drugih učnih predmetov, psihologija kaže to pot s predstavo apercepcije. Obravnava beril se drži te poti in zato zahteva: pripraviti sprejem; pogled vedno obračati na celoto; analitično iti od celote k delom in sintetično od delov k celoti; spoznavanje in pojasnila le vmes postavljati, kolikor je iz celote potrebno; vsebinsko nit in spoznanje pojmov pripraviti potom obstrakcije; snov po naravni poti pokazati in v lepi glasovni obliki narediti živahno.

Še en člen manjka v tej vrsti: predelanje snovi, da pride pri bolj pasivnem sprejetju do veljave *s a m o d e l a v n o s t*. Novo mora stari lastnini organično prirasti in postati kos »samega«. Tudi mora ostati spoznanje živahno, da se vedno prosto dvigne tam, kjer se kaj sorodnega oglašja v zavesti. Učencu je dati priložnost, da poda v ustni in pismeni obliki novo duševno vsebino kot kos spoznanja. Zato je naravno, da učitelj uvaža to predelanje in stavi učencem manjše in večje naloge, ki jih samostojno rešuje po vsebini in obliki. Predhodna obravnava je ustvarila predpogoje. Ali se te naloge imenujejo majhni zapiski ali spise, je stranska reč. Notranje razlike ni med njimi.

V zadevi reformnih zahtev »prostega spisa«, ki zajemlje stvarino ali snov izključno iz otroških izvenšolskih doživljajev, moram s poudarkom opozoriti, 1. da vodi vsak dober pouk, ki ne kupiči mrtvega snovnega balasta, k duševnim doživljanjem za učenja ter postane kos njegovega »jaza«, kateremu je naravna potreba, da se izrazi; 2. da je zadeva pouka snov, ki je vzeta iz duševnega in kulturnega življenja naroda ter ima zato objektivno vrednost za vse, ki sodelujejo na narodnem duševnem in kulturnem življenju in ki hočejo vsaj v skromnih mejah pri popolnitvi in poglobitvi tega dela pomagati. Dosedanji način, da se je dober del pismenih izdelkov jemal iz berilnih snovi, je vsekako odobravati. Gotovo bi duševni prilastitvi take snovi manjkal bistven kos, ako bi se to opuščalo. Pač pa je treba dobro umevati, da stavijo le take naloge, ki naravno prihajajo iz snovi in se njih rešitev nekako sama pokaže. Iz tega sledi, da pesmi, posebno čustvene skupine, torej popolnoma lirične pesmi, niso za razumno ali stvarno obravnavanje, ker to njih bistvu nasprotuje. Pri vseh nalogah je pogoj, da pridejo iz resničnega učenčevega spoznanja, da zapiše lastne misli in da s tem postane oblika njegova individualna last. Formalne vaje, kakor postavitev govorne v pripovedovalno obliko, premestitev direktnega

v indirektni govor, prestavljanje v razne časovne oblike ne spada v obravnavo beril. (Po Wolff-Habrich, Der Volksschulunterricht, Freiburg im Breisgau, I. Band.) Fort. Lužar.

S šolskih izletov. Pri mladini je lahko napraviti veselje, da pojdejo prilično v kak drug kraj, da bodo tam marsikaj videli, kar ni na njih domu ali v njih sedanjem okolišu. Izlet je pripravljen in vse se veseli uresničenja. Veliko pričakovanja imajo posebno oni, ki pridejo prvič v mesto. Tu jim je vse polno novega in polno zajemljivega. Zato je mnogo skrbi za učitelja, da se kdo preveč kam ne zagleda in da se mu ne pripeti kaka nesreča. Ko so srečno vsi prišli domov in se razgovarja ali celo zapiše, kar se je doživelo, je pa dobro nekaj pripomniti, namreč vcepiti še zadovoljnost za domači kraj. Povedati je po izletu večkrat otrokom, da so res dokaj lepega videli, da bodo to vedno pomnili in morda želeli tudi sami iti od doma in celo živeti samo v mestu, kjer je toliko vrvenja in bleska. Lepa prilika je sedaj, da poudarja učitelj, kako je tudi v domači naravi lepo, lepo, da si kaj takega zelo želijo meščani, ki imajo sicer tudi svoje skrbi. Krasna je tudi mirna domača okolica in veljajo zanjo besede: »V dolinci prijetni je ljubi moj dom«, ali »Oj hišica očetova, Bog živi te«, ali »Kako lep je božji svet« i. dr. Tudi je prilika, da se opomni na pesem: »Slovenski svet, ti si krasan«. Našel se bo tudi pregovor: »Povsod je dobro, a doma najboljš«. F. L.

Iz zbirke šolskega upravitelja.

V pisarno mi pride žalostna mati. Preden prične razgovor z menoj, se ozre okrog, če sva sama. Jokaje mi prične tožiti, da njena hčerka noče v šolo. Vprašam po vzroku. Težko ji gre od srca, opravičuje se, da nerada toži in trdi, da po takem poslu še ni bila v šoli. Moja radovednost postaja čim dalje večja, zato ji obljubim, naj mi le vse odkrito pove, bom že pomagal, če bo le v moji moči. Priimek so ji dali v šoli in sedaj jo součenke le s tem priimkom kličejo, njo pa je sram in noče več v šolo. »Kakšen priimek pa?« izprašujem dalje. Ostriči se je dala brez očetove vednosti, ki tega ne trpi, zato mora pustiti sedaj lase rasti, in ker ima že precej dolge, si jih je prevezala zadaj in gospod učitelj jo je krstil s »prepeličico z repkom«. »Saj ni nič hudega mislil, le pošalil se je,« potolažim rahločutno mamico. Toda mamica trdi, da vpijejo součenke po cesti za njo in bi se je ime lahko prijelo za vse življenje. Obljubim ji, da bom to preprečil ter potolaženo vljudno odslovim.

Zaslišim učitelja. Prizna brez ovinkov, da ji je res dal to ime, in sicer za kazen, češ, da ga je grdo žalila. Sosedu je zašepetala na uho, da piše »Liebsbriefe«. Ste li morda dali k taki domnevi povod na kak način? Zanika. Prosim ga, da naj ta priimek opusti in tudi prepreči, da bi ga učenke še kdaj zinile v šoli ali na cesti. Zaslišim tudi še ne 14 letno učenko in jo vprašam, zakaj se tako žalila gospoda učitelja? Za katedrom so sedeli, nekaj so pisali in bili so tako dobre volje in sem to izbleknila. Požugam ji in jo odslovim. Po moji glavi pa sedaj to-le roji: Kako naj vzgajamo mladino, da bi ne dozo-revala prehitro, drugič, kakšna sredstva bi bila umestna, da bi se učitelji vzgajali v samopremažovanju. »Prepeličica z repkom« — in drugi taki priimki — so le vredni pedagoškega premišljevanja, ki ga nam manjka. Hribski.

Površinsko razmerje enako širokih istosrednih kolobarjev.

Že pogled na podobo zbujala domnevo, da morajo biti enako široki istosredni kolobarji v določenem medsebojnem razmerju. Preskusni račun nam to domnevo potrди za resnico.

Kakor kaže leva stran, nam podoba predstavlja istosredno drugega vrh drugega položene štiri kroge. Vrhnji, najmanjši, A, ima polumer označen z r_1 ,

drugi, B, z r_2 , tretji, C, z r_3 in četrti, Č, z r_4 . Polmer kroga A je enota (1), polmer kroga B znaša 2 enoti, kroga C 3 enote in kroga Č 4 enote. Razloček med velikostjo dveh sosednjih krogov tvori kolobar, kakor je to razvidno iz desne strani podobe, kjer so kolobarji označeni z rimskimi številkami. I = A. Tu sta krog in kolobar istovetna, če namreč krog smatramo za kolobar, ki je na sredi zaprt (strnjen). II = B - A. A. III = C - B. IV = Č - C. Ker je polmer vsakega naslednjega kroga za eno enoto daljši, so vsi razločki, t. j. kolobarji, enako široki, imajo pa postopno redno rastočo površino.

Najprej preračunimo krožne površine po znaku $r^2 \pi$. Ker je polmer najmanjšega kroga enota, znaša polmer kroga A₁, kroga B₂, kroga C₃ in kroga Č₄. Površino pa ima

$$A = 1^2 \pi = 1 \times 3.14 = 3.14,$$

$$B = 2^2 \pi = 4 \times 3.14 = 12.56,$$

$$C = 3^2 \pi = 9 \times 3.14 = 28.26,$$

$$\check{C} = 4^2 \pi = 16 \times 3.14 = 50.24.$$

Iz teh števil preračunimo površino kolobarjev.

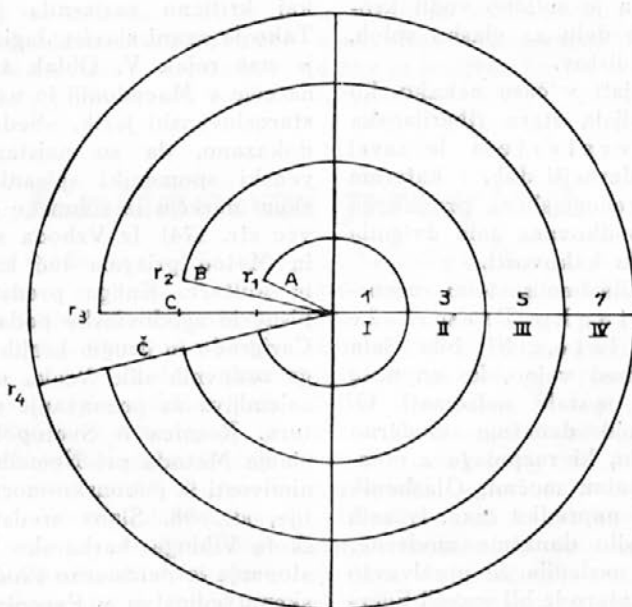
$$I = \dots = 3.14 \text{ ali v enotah } 3.13 : 3.14 = 1.$$

$$II = 12.56 - 3.14 = 9.42 \quad " \quad " \quad 9.42 : 3.14 = 3.$$

$$III = 28.26 - 12.56 = 15.70 \quad " \quad " \quad 15.70 : 3.14 = 5.$$

$$IV = 50.24 - 28.26 = 21.98 \quad " \quad " \quad 21.98 : 3.14 = 7.$$

Kolobarska površina raste torej v lihih številih: površina drugega kolobarja je trikrat tako velika kakor prvega, tretjega petkrat in četrtega sedemkrat tako velika kakor prvega. Na podobi značijo arabske številke površinsko razmerje.

Ta rednost v medsebojnem površinskem razmerju nam omogoča, da moremo na enostaven način preračunati površino kateregakoli kolobarja, če poznamo površino le enega kolobarja. Računski znak za to je dробec, čigar števec je ploskovno število onega kolobarja, ki mu površino hočemo določiti, imenovatelj pa ploskovno število onega kolobarja, čigar površina je znana. Če je n. pr. znana površina IV. kolobarja s ploskovnim številom 7 ter iz nje

hočemo preračunati površino II. kolobarja s ploskovnim številom 3, je iskana površina $\frac{3}{7}$ znane površine, t. j. površino IV. kolobarja pomnožimo s 3, zmnožek pa razdelimo skozi 7, ali pa prej delimo in potem množimo, kar je isto. Nasprotno je površina IV. kolobarja $\frac{7}{3}$ površine II. kolobarja.

Ploskovno število kateregakoli kolobarja se najde po splošnem znaku $2n - 1$, v katerem n znači njega kolobarsko število. Ploskovno število IV. kolobarja je torej $2 \times 4 - 1 = 7$, ploskovno število IX. kolobarja $2 \times 9 - 1 = 17$ itd.

Fr. Štupar.

Kulturni pregled

50 letnica »Cerkvenega Glasbenika«. Letos (nedavno je izšla prva letošnja številka) teče petdeseto leto, odkar nepretrgoma izhaja naš »Cerkveni Glasbenik«. Ta mesečnik je daleko najstarejša glasbena revija in je storil glasbenemu življenju pri nas že ogromne zasluge, ne samo cerkvenoglasbenemu, nego tudi posvetni glasbi. Odprl je svoj prostor glasbeni teoriji in estetiki, zgodovini, pedagogiki, objavljajl nove skladbe za cerkveno porabo, bil prvo ognjišče cerkvenoglasbeni občini med Slovenci. Poleg tega je solidno vodil kroniko o domačem delu za glasbo sploh, revijo glasbenih listov.

Začel je izhajati v času nekako, ko se je že preživljala stara riharijanska tradicija; s Foersterjem je zavel v njem nov, modernejši duh, v katerem se je naša cerkvenoglasbena produkcija teoretsko zelo podkovane šole dvignila zelo visoko glede kakovosti.

Danes vodi Glasbenik stolni regenschori g. prof. Stanko Premrl že štirinajsto leto. Ni bila šala vzdrževati list med vojno, ko so naše revije večinoma morale zadremati. G. Premrl je vzgojil današnjo moderno skladateljsko šolo, ki razpolaga z mnogimi nadpovprečnimi močmi; Glasbenik je postal, sledeč napredku časa, (včasih celo bojno) glasilo današnje moderne, ki je zmagovito nasledila že preživevšo se staro strujo, katero je bil vzgojil Foerster, in ki je postavila cerkveni skladbi novo stavbo. Urednik je spretno združil vse naše producente v svoj krog, ki kot sklenjena, organizirana četica velespešno deluje v mestu in na deželi za razmah naše cerkvene glasbe, kateri je priborila v ino- in tuzemstvu že znaten

ugled. Uredniku in listu: Iskrene čestitke in na mnogaja leta! S. Vurnik.

Sv. Ciril in Metod, slovanska apostola. Spisal dr. Fr. Grivec v Ljubljani 1927. Izdalo Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Tisk Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani. Cena 20 Din. To knjigo smo prejeli v spomin 1100 letnice Cirilovega rojstva. Odkar je izdala l. 1885. Družba sv. Mohorja 80 strani obsežno knjigo v 1000 letni spomin smrti sv. Metoda, ki jo je spisal Matija Majar Ziljski, je dolgih 42 let. Od takrat je znanost marsikaj kritično razjasnila in pomnožila. Tako je znani slavist Jagić poskrbel, da je naš rojak V. Oblak šel raziskavati narečje v Macedoniji in najti primere za staroslovanski jezik. »Sedaj je za trdno dokazano, da so najstarejši staroslovanski spomeniki spisani v macedonskem narečju iz solunske okolice« (Grivec str. 174). Iz Vzhoda sta brata Ciril in Metod prižgala luč krščanske vere in kulture. Knjiga predstavlja zemljepisne in zgodovinske podatke o Solunu, Carigradu in drugih krajih ter ima mnogo zadevnih slik. Vsaka stran knjige je zajemljiva za poznavanje slovanske kulture. Resnica o Svetopolku in preganjanje Metoda pri Nemcih, str. 94. Zanimivosti iz panonsko-moravske nadškofije, str. 98. Slaba sredstva nemškega škofa Vihinga; barbarsko Vihingovo postopanje je neizmerno škodovalo krščanskemu edinstvu v Evropi; Vihing je bil zaslepljen, Svetopolk pa kratkoviden, str. 132. Na str. 77 me zanima odstavek »Cirilovi spisi in slog«, ki je bil živahen in slikovit. Želel bi, da bi izšla kaka taka zbirka ali zbornik v slovenskem jeziku ter bi imeli bolj živo pred očmi staroslovanske legende. Velik častilec

sv. Cirila in Metoda je bil Slomšek, str. 144. Naj bi tudi širši krogi, katerim je lepa in točno sestavljena knjiga namenjena, res umevali delovanje in kulturni pomen opisanih slovanskih blagovestnikov. F. L.

† **Heric Matija.** Dne 25. februarja t. l. je umrl v Mariboru ravnatelj in šolski nadzornik v p. Matija Heric. Pokopali so ga v Pobrežju. Bil je odličen pedagoški pisatelj. Zelo naobražen je bil v jezikoslovju, matematiki, pedagogiki in filozofiji. To bogato znanje je uporabljal v svojih mnogoštevilnih člankih v »Popotniku«, »Österr. Schulbote«, »Učitelju« v Beogradu, »Slovenski Šolski matiči«. Tudi za »Slovenskega Učitelja« je spisal več produktivnih člankov v letniku 1921. in 1922. Od l. 1910. je bil okrajni šolski nadzornik za več krajev na bivšem Štajerskem in ostal pri tem poslu tudi po prevratu do upokojitve, l. 1920. Upokojitev mu je bila še vedno deloven dan, dasi je imel prav slabo pokojnino. Rojen je bil v Bučečevcih ob Muri l. 1855. Blag mu spomin. F. L.

Rasna etika Jugoslavena i Vidovičev pokret. Ovih je dana izšla iz štampe knjiga Ilije Bosanca pod gornjim naslo-

vom. Pisac prikazuje odlike naše rase, kratki historijat etičkog života u našem narodu i naš odnos prema zapadnoj civilizaciji, te se pobliže osvrće na ideologiju Vidovičeva pokreta. U ovom pokretu nalazi g. Bosanac izražaj naše narodne duše, koja je baš radi te sorodnosti prihvatila ideje pokreta. Knjiga završava ovim riječima: »Po svome zamahu i po svojoj važnosti Vidovičev je pokret ravan najvećim događajima, koje je zabeležila historija. Što je za Francuze njihova revolucija, za Talijane njihova renesansa, a za Čehe njihov husitizam, to je za nas Jugoslaveni Vidovičev pokret.« Knjiga se naručuje kod nakladne biblioteke »Uzgajatelj« u Sarajevu, a stoji Din 10.—

Izveštaj o delu Podmladka rdečega križa za šol. leto 1925./26. kaže uspešni napredek te organizacije. Program se vsako leto bolj razširja med mladino. Za izboljšanje zdravstvenih razmer med mladino so se ustanovile ferialne kolonije, tečaji za domačo in šolsko higijeno in tečaji za ročno delo za učitelje. Izvestje ima o tem razne statistične podatke in je opremljeno s slikami iz raznih tečajev.

Književni pregled

Sveto pismo v zgodbah. Zadnja leta se opaža, da se nanovo prirejajo in izboljšujejo zlasti tudi učbeniki za poučevanje krščanskega nauka. Društvo slovenskih katehetov je pridno na delu; prav tako so agilna katehetska društva tudi drugod. Lep napredek v tem oziru je dosegla duhovščina vrtislavske škofije, ki jo vodi znani vneti nadškof Adolf kardinal Bertram. Nove »Zgodbe svetega pisma« za ondotno škofijo imajo naslov »*Biblische Geschichte für das Bistum Breslau und seinen Delegaturbezirk. Amtlich herausgegeben vom fürstbischöflichen Ordinariat zu Breslau. Mit 74 Textbildern, acht Bildertafeln und 4 Kärtchen.* Freiburg i. Br. 1927. Herder & Co. G. m. b. H. Verlagsbuchhandlung. 8°. XVI. 308 S. Hblw. M. 2-50.

Te »Zgodbe stare in nove zaveze« se v besedilu drže točno sv. pisma; radi tega je pri vsaki učni edinici pod glavnim naslovom navedeno, iz katerega dela sv. pisma je povzeta. Slike umetnika Filipa Schumacherja so zelo srečno izbrane. Pri ureditvi so sodelovali šolski veščaki, zastopniki Cerkve in učiteljstva.

Knjiga se od drugih enakih in podobnih učbenikov razločuje osobito v tem, da ima vsaka zgodba po več opredelb in podnaslovov. S tem je olajšano učenje in dosežena veliko večja jasnost. Za primer navajamo priliko o »Izgubljenem sinu«. Podnaslovi so takile: 1. Mlajši sin zapravlja v tujini očetovo dediščino in zajde v stisko. 2. Vrne se skešano v očetovo hišo. 3. Oče ga ljubeznivo sprejme. 4. Oče pokara starejšega sina.

Skoraj vsaka učna enota ima ob koncu primeren in praktičen nauk v obliki svetopisemskega reka.

Na uvodnem mestu je dodan seznam evangelijev za posamezne nedelje in praznike ter označba, na kateri strani knjige se nahaja dotični odlomek.

Hkrati z velikimi Zgodbami je izšla tudi mala knjižica »**Kleine Schulbibel**«, ki ima 90 strani v 8° in iste slike. V veliki knjigi so zgodbe, ki jih obsega ta manjša izdaja, zaznamenovane z zvezdico.

A. Čadež.

Anton Mrkun: Alkoholno vprašanje. — Ljubljana 1927. — Cena 28— Din. Pred menoj leži ta lepa in koristna knjiga. Že dolgo smo Slovenci potrebovali take knjige. — Poljudno obravnavano vprašanje alkoholizma je v prvem delu tako jasno, da bo knjigo vsakdo rad čital. Menim, da je popolnoma odveč še posebej ugotavljati nujnost protialkoholnega gibanja, saj smo vsi edini v sodbi: alkoholizem, ki je zagrizen v našem narodnem telesu, je rak-rana, ki jo je treba izrezati. Čisto odveč bi bilo iznova poudarjati strašno škodo, ki jo povzroča alkohol, neizmerno gorje in neštete zločine. »Stvorilo bi se v strahovito jezero krvi, ako bi stekla skupaj vsa kri, katere prelitja je kriv alkohol...«, tako piše pisec. Reš je! In koliko družin poginja v bedi! In koliko bebecv rodi taka družina! To vemo pač mi vzgojitelji najbolje. — Tudi drugi del te knjige je odličen. Priznani strokovnjak na polju upravnih zadev nam podaja v tem delu vsa določila (ki so pač nepopolna), ker ni tozadevnih natančnih zakonov in predpisov, za neštete različne slučaje, v katerih se pač ne da postopati po enem kopitu. — Ta del je važen za vsa oblastva: od občine pa do višjih inštanc, za šole, sploh za vsakogar.

In še nekaj! Nekje sem čital, kako se je neki kritik spotaknil nad obrazci ovadb. — Baš mi narodni učitelji imamo z ovadbami največ izkušenj. Saj ga menda skoro ni tovariša, ki bi ne imel časti, da ga je »prijatelj« ovadil. Da, smo proti ovadbam, proti takim, ki se delajo iz zlobe in politične strasti. Toda

tukaj — v alkoholnem vprašanju, kjer mnogokrat ni drugega izhoda — je ovadba potrebna in ne le potrebna, pač pa dolžnost vsakogar, ki mu je dobrobit družine — naroda kaj mar. Ali naj mar toleriramo pijanstvo in njega posledice? Čemu nam je potem protialkoholno gibanje in vse organizacije? Odveč bi bilo knjigo priporočati, saj se dobro blago hvali samo.

Tovariši(ce), sezite po knjigi — čitajte jo deci v šoli in pojasnajte — zakaj vsako dobro seme, sejano v dobro prst, rodi sad.

S. F. K.

Srbohrvatsko-slovenski slovar.

Sestavil dr. Albin Vilhar. — Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

V lični priročni obliki izdaja podjetna Jugoslovanska knjigarna svojo zbirko slovarjev. Za razmeroma mal denar si bomo okrasili svoje knjižnice z lepim številom enako opremljenih potrebnih slovarjev.

Komaj je minilo pol leta, odkar je v tem založništvu izšel vsestransko hvaljeni Bradačev latinsko-slovenski slovar, že nam je dala zopet drug slovar: srbohrvatsko-slovenski. — Prepotreben je že bil. In sedaj imamo slovar, ki bo izvrstno služil ne le dijaštvu, ampak vsem slojem, zlasti, ker ima izredno bogat besedni zaklad. Razen velikih, znanstvenih slovarjev ni doslej nobenega, ki bi obsegal toliko besed kot Vilharjev. Na 328 straneh je zbranih okrog 40.000 besed. Zato se ni čuditi, da je avtor z vsemi mogočimi sredstvi skušal doseči, da slovar po zunanem obsegu preveč ne naraste. V praktičnem slovarju tudi ne moti, da besede niso vedno izvajane slovnično, ampak tako, kakor je prikladnejše za rabo in za zmanjšanje obsega. Ako bi bil to znanstveni slovar, bi bil avtor gotovo tudi v tem pogledu ustregel. Tako pa mu je bila praktična uporabnost glavno vodilo, in to je prav, ako naj bo slovar le praktičen.

Morda tudi akcentov ne navaja samo zaradi tega, ker bi sicer slovar tako narasel, da bi bilo treba dveh debelih zvezkov; posledica tega bi bila visoka cena, ki bi jo malokdo zmožel, in ne-

priročnost slovarja v praktični rabi. To bi bil en vzrok; drugi, važnejši pa je notranji; strokovnjaki moramo priznati tale dejstva:

1. srbskohrvatska akcentologija je v polnem razvoju;

2. če je beseda označena z naglasom recimo v prvem sklonu, ne moremo v mnogobrojnih slučajih natančneje določiti, kak bo naglas v drugih sklonih (vocativ!), oziroma, kako bo stavčni naglas vplival nanj;

3. dan na dan se porajajo nove boljše ali slabše srbskohrvatske besede ali skovanke iz drugih jezikov, ki jim je še le treba akcent določiti;

4. naglas pri ekavcih, ijekavcih in ikavcih se nebrojokrat ne ujema;

5. srbskohrvatskemu naglasu se moremo priučiti le potom prakse, ne iz slovarjev; in če človek ni muzikaličen, se ga bo sploh težko naučil. Ako učenec vestno sledi učitelju, ki je rojen Srbohrvat ali Slovenec, ki si je v Šumadiji ali v Bosni-Hercegovini prisvojil naglas, bo mnogo pridobil, toda izpopolniti se je treba še med srbohrvatskim ljudstvom.

Vse to ne le opravičuje avtorja, da besed ni akcentiral, ampak mu je celo v hvalo. Kdor ni imel učitelja za srbskohrvatski jezik, tega bi akcenti samo motili in bi jih ne znal prav izgovarjati. Tudi najboljši srbohrvatski slovarji v zvezi z nemščino ne označujejo akcentov, ki so tem manj potrebni nam Slovencem. To upošteva avtor tudi v tem, da ne navaja besedi, ki so slovenskim popolnoma enake, in da malenkostne razlike samo naznačuje.

Velika prednost tega slovarja je tudi to, da upošteva jekavsko in ekavsko narečje in da to označuje s tako spretnostjo, da se zaradi tega slovarjev obseg prav nič ne poveča. Da bravec besed ne prezre ali da ne išče zaman, ga slovar neprestano opozarja na razlike jekavskega in ekavskega narečja, n. pr. les... gl. tudi lijes... in obratno.

Zlasti dobrodošel bo Vilharjev slovar uradništvu, trgovstvu in obrtnim slojem, ker upošteva tudi Službene novine, carinski tarif, davčne izraze i. dr.

Zaradi razmeroma nizke cene si ga bo lahko nabavil vsak dijak, vsak urad-

nik in vsakdo, ki čita srbohrvatske knjige ali ima sicer posla s srbohrvatskim jezikom. Neobhodno potreben in izvrstno poraben je tudi za čitanje narodnih pesmi.

—o—

Slovniški in slovarski brus knjižne slovenščine. Pod tem naslovom je izšel v založbi Družbe sv. Mohorja na Prevaljah slovniški slovarček v žepni obliki. V abecednem redu navaja pogreške v besedah, oblikah in konstrukcijah našega knjižnega jezika. Upošteva prozo od leta 1880. do 1925. in pa politične dnevnike od prevrata do danes. Slovarček je sestavil profesor J. Koštial. Cena broš. za ude Din 5:10, za neude Din 6:80. Dobi se po vseh knjigarnah.

Književno naznanilo in prošnja. Vsem onim p. n. šolskim upraviteljem, ki vprašujejo po 2. zvezku »Nove Zabavne knjižnice«, naznanja podpisanec tem potom, da izide novi zvezek v kratkem. One šole, ki so 1. zvezek omenjenega mlad. zbornika že pred meseci prejele, obdržale, a še ne plačale, prosim, da se blage volje poslužijo poslatvi priložene ček. položnice ali pa mi naj vrnejo knjižice. — Anton Kosi, šolski ravnatelj v p., Središče ob Dravi.

Štiri cerkvene pesmi za šolarske sv. maše. Podpisani sem izdal l. 1913. te pesmi dvoglasno z orglami ter mi je od takrat ostalo še kakih 70 izvodov. Te izvode prepuščam sedaj — dokler je še kaj zaloge — p. n. šolam, oziroma organistom brezplačno proti povrnitvi poštnih stroškov (1 Din v znamkah). Izmed pesmi ugaja tako po besedilu kakor tudi po napevu zlasti »Marijina pesem otrok«, ki je še posebno primerna za mesec majnik. — Anton Kosi.

Martin Železnik, 14 postnih in 9 velikonočnih pesmi za mešani zbor in orgle. Z dovoljenjem kn. škof. ordinariata v Ljubljani z dne 27. januarja 1927, št. 311. Samozaložba. Med našimi plodovitimi in genialnimi skladatelji, ki so v zadnjih letih s svojimi številnimi deli postavili našo cerkveno glasbo na visoko stopnjo, zavzema odlično mesto Martin Železnik. On vodi moderno cerkveno glasbo čisto po samosvoji oživljeni, izraziti in oduševljeni poti. Njegova melodija je sveža kot jutranji gor-

ski zbor, harmonija mu je lastna, da se kar igračka ž njo, rad piše bujne imitacije, obenem pa podaja prav domač sladko izzvenec izraz. Pričujoči zbirki nam nudita toliko resnične in v besedilu občutene glasbene lepote, da je težko izreči. Vsakdo, ki bo te Železnikove bogato okrašene glasbene umotvore študiral in uporabljal, bo spoznal, da je naša novejša cerkvena glasba stopila na nivo, ki je na višku. To je res umetnost, ki prevzema in napaja srce in dušo, prav zato pa pridobiva vedno večji ugled ter stopa zmagonosno pot. Kako bi tudi ne, saj je pravi izliv srca in razuma, je naraven kulturni pojav, je jezik sedanjega časa. Vsak čas govori po svoje ter ustvarja svoj umetniški slog, tako je tudi v glasbi. Ovire, ki so se temu slogu in napredku stavile na pot, so hvala Bogu premagane. Okovi in verige, s katerimi je bila cerkvena glasba še pred leti zvezana in okovana, so razdrte zdaj z duhom cerkvenih določil v pravem napredku svobodno; sedaj diha in hodi svoja pota, ter ne pozna več mere in meje. Železnik je svojim skladbam dal po besedilu resničnost, plastičnost in enotnost ter jim s tem pritisnil cerkveni pečat, kajti resnično notranja oblika, notranja moč in vsebina, notranji resnični in pravi občut stori skladbo cerkveno. Nekaj teh lepih skladb se je pelo pri zadnjem cerkvenem koncertu v ljubljanski stolnici.

Lovro Hafner, organist.

Cerkveni Glasbenik, glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani, št. 1., 2. —

leto 50., ima sledečo vsebino: Dr. Josip Mantuani, Janez Pierluigi iz Palestrine. — Fran Ferjančič, Anton Foerster kot človek. — Dr. Franc Kimovec, † Franc Trop. — Stanko Premrl, K jubileju Cecilijinega društva v Ljubljani. — Dr. Pirc, C. M., Organist in pevovodja. — Franc Kramar, Katere stare cerkvene pesmi z napevi sem napisal med slovenskim narodom? — Iz odbora Cecilijinega društva v Ljubljani. Organistovske zadeve. Koncertna poročila. Dopisi. Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo. Naši glasbeni listi. Razne vesti. Glasbena priloga je Premrlova skladba »Sem kakor oljka«. Cerkevni Glasbenik izhaja šestkrat na leto kot dvomesečnik. Cena listu z glasbeno priložo vred je 30 Din, za dijake 20 Din. Uredništvo in upravnštvo: Pred škofijo 12/I. List je največjega pomena za našo glasbeno kulturo in vreden vsega priporočila.

Ilustrovani poljoprivredni rečnik. Izdaje Srpskog poljoprivrednog društva — Beograd. Urednik dr. Tanasije Mitrović, 1925. Črka A in B. Ta rečnik izhaja kakor leksikon v obliki Narodne enciklopedije v cirilici in je vsestransko ilustrovan. Zbornik o poljedelstvu je bil zelo potreben za kmetijske in strokovne šole. Dobro naziranje o poljedelskih zadevah je sicer zelo napredovalo, a je slabo razširjeno med poljedelci v naši kraljevini. Večji abecedni pregled je bil nujno potreben. V tem zvezku najdemo spise in slike o raznih rastlinah, o raznih kemijskih sestavinah, prirodoslovnih aparatih, o domači živini in drugih plemenih. Celoten spis bo dal dobro podlago za nadaljnje zbiranje in raziskovanje poljedelskih dobrin. Prodajna cena zvezka je določena na 20 Din. Naroča se pri Srpskem poljoprivredstvu v Beogradu.

Vestnik za starše

Vzgojna pravica države in družine.

(Konec.)

Gospodarske razmere družin so se proti nekdanjim popolnoma predruščile. Z dandanes razširjenim industrijskim delom moža in žene je družinsko življenje večkrat raztrgano. Tako nastaja večja potreba, da posega država v družino. Torej najdemo tu za razmerje družinskega in državnega prava neki kulturni moment, katerega pri praktični rešitvi nikakor ne moremo

prezreti. Dandanes so v Nemčiji posebno zastopniki radikalnega socializma in komunizma, ki zahtevajo splošno vzgojo po državi. Že Bebel ima v svoji sloveči knjigi o ženi za glavno nalogo nove družbe, da se bo nasledstvo po družbi primerno vzgojevalo. Engels smatra v svoji knjigi »Začetek družine« vzgojo otrok za javno zahtevo. So pa že tudi mnogi socialisti drugih misli ter so se odrekli utopistični in nesmiselni vzgoji otrok v velikih državnih zavodih

ter priznali zopet družinsko vzgojo. Komunist O. Rühle pa pravi v listu »Neues Kinderland«, da se je družina s svojimi tradicijami že zgodovinsko preživela. »Na njeno mesto stopi novo združenje tvorečih, duševno zvezanih ljudi, ki bodo skrbeli za gospodarstvo, kulturno življenje in vzgojo naraščaja.« Med socializmom je torej veliko razlik in sprememb ter ne moremo več govoriti o splošno sprejetem načelu državne vzgoje. Tu pridemo tudi na drugo vprašanje: »Kaj je zakon, njega bistvo in smoter? Kaj je cilj posameznika, družine, države in človeštva?« Taka vprašanja se pa dajo končno rešiti le s stališča svetovnega nazora in nadnaravne vere.

Za kristjana je zakon od Boga blagoslovljena trajna spolna zveza dveh oseb z namenom roditi otroke in jih vzgojevati. Enotnost in nerazdružitev sta osnovna stebra za delovanje družinske vzgoje. Ako se ta stebra zrušita, preneha družina kot vzgojno občestvo. Ako se enotnost zakona opusti, ni mogoče govoriti o osredotočeni vzgojni moči staršev. In ako se maje nerazdružitev, potem je zelo dvomljiv uspeh za enakomerno in trajno vzgojo. Tako zagotavlja v normalnih razmerah enotnost in nerazdružljivost zakona urejeno družinsko vzgojo; nasprotno pa mora premenljiva in prosta ljubezen zahtevati splošno vzgojo pri državi.

Oglejmo si dalje, kaj je družina in kaj je država. Podlaga družine je zakonska zveza in otrok tvori s svojimi starši naravno občestvo, družino. Ako se združi več družin za skupen red ter si da postavke, nastane država. Iz teh postankov prihaja namen, da se urejuje skupnost družin ter s tem brani in pomnožuje življenje in delo posameznikov. Ako hoče država to nalogo izpolniti in biti nad družinami, pa tudi odločevati, kjer to zahteva skupni blagor, mora imeti poleg dolžnosti tudi pravico. Tako imata obe oblasti, družina in država, na otroku interes in pravo. Ker je otrok sad zakonske zveze, zato pripada tudi staršem. Na drugi strani pričakuje pa tudi otrok od države izpolnitev gotovih dolžnosti, ki

so dane v namenu države, urejevati naravno življenje. Tako imajo starši in država pravico do otroka. Kdo pa ima prednost, prvotno pravo? Ali je v spornih slučajih odločilna pravica družine ali države? Tu je jedro vprašanja o državi in družini.

Ako si postanek človeškega rodu kakorkoli predstavljamo, vedno sta bila posamezni človek in družina prej tu, kakor državni red. Zadruga, družba, država je bila šele drugo in je nastopila takrat, ko je obstojalo več družin združeno skupaj. Država torej ni nekaj prvotnega, samo iz sebe nastalega kakor družina, temveč nekaj »postavljenega« in s »postavbo« urejenega ter odvisna v svojem prvem začetku od družin. Baš zato pa je dobila država avtoriteto in naloge, stati nad posameznimi družinami, urejevati razmerje med njimi in v blagor skupnosti tam poseči, kjer nimajo moči posamezne družine. Prednost v spornih zadevah ima, kolikor zadevajo notranje naloge v družini, vedno družina sama. K tem bistvenim nalogam družine spada roditev in vzgoja otrok. Če izpolnjuje družina dolžnosti za skupnost, potem nima država ne pravice ne dolžnosti, da posega v notranje družinsko življenje.

Na tej podstavi stoji tudi čl. 120. državne ustave v Nemčiji: »Vzgoja naraščaja za telesno, duševno in družabno sposobnost je najvišja dolžnost in naravna pravica staršev, a nad tem udeleževanjem čuva državno občestvo.« V tem programu je ves problem ostro začrtan in se ozira na celotno vzgojo. Trojno pove prej omenjeni člen ustave: Vzgoja je dolžnost staršev, in sicer najvišja dolžnost, vse druge privatne reči morajo stopiti v ozadje. Ta vzgoja je pa tudi pravica staršev, katero jim ne more nihče, tudi država ne vzeti. To je, kakor pravi člen, naravna pravica, pa ne od države prostovoljno družini podeljena, temveč dana po naravi staršem. Tretja misel poudarja pravico in dolžnost države do mladine in družine. Državi pripada naloge, da pazi na izpopolnjevanje dolžnosti staršev in skrbi za varstvo teh pravic.

Katera izvajanja dobimo iz teh misli za šolsko vprašanje?

1. Vsa vprašanja glede otroka so v prvi vrsti zadeva družine. Vsa skrb za telesno vzrejo otrok in za njih duševno življenje pripada staršem. Ako prevzamejo sami ves pouk, jim tega nihče ne more odrekati, ako pa prenesejo to pravico na druge, jim ostane še vedno pravica, določiti učitelje in šolo.

2. Tudi država ima interes na vzgoji svojega rodu. Ako je že poklicana, da urejuje skupno življenje družin, potem mora tudi poseči zaradi splošnega blaga v vzgojo. Današnje življenje s svojimi zapletenimi razmerami zahteva od človeka več izkušenj in znanja kakor preprosto življenje prejšnjih stoletij. Lahko to obžalujemo, lahko želimo navivno življenje prejšnjih časov nazaj, resnica je, da je naše življenje sedaj bolj komplicirano in težko. V takih razmerah bi bilo neznosno, ko bi večja množina ljudi bila nevedna v modernih oblikah prometa. Tu in tam izgine kak analfabet med drugimi, a korak za korakom s takimi računati in delati bi skupno življenje ljudi napravilo še bolj zamotano.

K temu pride še drugo. Politični razvoj zadnjih let je politično odgovornost silno stopnjeval. Ta odgovornost ni samo na ramah državnikov in voditeljev strank, ona je naložena že dvajsetletnikom. Tudi s tega stališča je umevno, da ima država interes na duševni godnosti svojih ljudi. Tu stojita pri vzgojnem pravu dva interesa in dve pravici vzporedno med seboj ter se dotikata istega področja. Da se ogneta konfliktov, morata biti ostro omejena in mora biti ugotovljeno, kdo ima prednostno pravico. Na podlagi povedanega je jasno, da je pravica staršev zgodovinsko in logično izražena, prva. S tem pa nikakor ni rečeno, da ima v vsakem posameznem slučaju pravica gotove družine prednost. Večkrat se mora blagor posamezne rodbine umakniti pravici države, ker zahteva tako splošni blagor. Za take odločitve pa tu ne govorim.

Za šolsko vprašanje izvajamo praktično tole: Državi pripada, da do-

loči smernice za izobrazbo in vzgojo svojih državljanov. Zaradi splošnega blaga sme država postaviti zahteve, ki jih morajo vsi izpolnjevati. Ako starši temu glede vzgoje in šole zadostno ustrežejo, je naloga države izčrpana. V resnici navadno ne more posamezna družina zadostiti tej nalogi. Potem — in le takrat — mora država ustvariti možnosti za izobrazbo, ustanavljati šole, ali obstoječe podpirati; tudi mora postavljati normalne zahteve pri takih ustanovah. Vse drugo je vzgojno pravo staršev in je od strani države nadomestilno ali subsidiarno, ker ne morejo starši od svoje strani potrebno postaviti.

Ta načela veljajo za osnovno šolo, a v vse večji meri pa za srednje in višje šole. Tu se še bolj vidi, kdo ima pravico odločevati, ko se gre za prostovoljno poklicno izobrazbo. Ko zapusti 14letni učenec osnovno šolo, je vsa vzgoja zopet v rokah staršev. Starši imajo prvo pravico svetovati in odločiti, kakega rokodelstva naj se poprime učenec, h kateremu mojstru naj gre. Nespametno bi bilo, ko bi država takega mladostnika proti volji staršev silila v določen poklic. Da postavlja tu država gotove zahteve (učni načrt, čas učenja, red za izpite i. dr.), je prav, kakor daje tudi zakone o izučbi rokodelcev. Če dajo starši prednost kaki drugi šoli, ki ima isti smoter in doseže isto kakor »državna«, ni nikakega vzroka, da bi posegla država v naravno oblast staršev.

S tem je sama po sebi rešena še druga reč. Ako zahteva upravičeni interes staršev kako posebno šolo (konfesionalno šolo), mora država na isti način ustanavljati in vzdrževati šole. Sicer pa je nekaj nasprotujočega, govoriti o »državnih šolah« v nasprotju s »privatnimi šolami«. Privatne so vse, ker so zadeva staršev. Državne so šole v toliko, ker ima država gotove pravice in dolžnosti nad vsemi šolami.

Iz tega dobimo sledeče načelno stališče: Starši imajo prvo pravico in prvo dolžnost vzgajati svoje otroke. Pa tudi država ima — posebno v današnjih razmerah — svoj interes pri vzgoji svojega

ljudstva. V gotovih slučajih ima prednost pravica staršev, kot zgodovinsko in logično prvotna.

F. L.

O jeziku. Jezik je najtrdnjše sredstvo za narodno ujedinjenje; v njem so hranjene vse največje duševne dobrine, v njem se vse otrokom nadalje oddaja, kar so izvršili naši očetje: umetnost, vednost in življenje se tvorijo v trajni

izraz. Ko bi kaka nesrečna vojska kak narod prisilila, da si napravi na tuji zemlji novo domovino, bi edini jezik združeval tak narod, da bi nikoli ne prenehal biti nekaj, kar ga razločuje od drugih. Jezik je še močnejša vez kakor dežela in država. Tako pravi Wilhelm Scholz v knjigi »Lebensdeutung«.

F. F. L.

Zapiski

Pedagoški dan »Slomškove družbe«.

V smislu svojih pravil je »Slomškova družba« dne 13. aprila t. l. priredila v Ljubljani zborovanje, na katerem je razvila smernice za nadaljnje strokovno delovanje. Predaval je dr. Franjo Čibej o temeljih moderne pedagogike. Sedanje stanje naše pedagogike je nezadostno, nepopolno in nevzdržno. Preveč je diletantizma, vse se hoče naenkrat preobrniti. Treba je računati z realnostjo in znanstvom in ne samo s čuvstvi. Pri tem se pokaže, da ni vse staro za nič. Probleme vzgoje je rešiti z več vidikov. Idejno filozofski problem kaže na bistvo izobrazbe. Ko pride otrok na svet, se veselimo njegovega življenja in kmalu tudi njegovih stvariteljskih zmožnosti. Otroka kmalu veseli igra, pesem in kako delo. Pa pridemo do neke mrtve točke, njegov »jaz« išče neko drugo bistvo, ki naj se njemu odzove. Pride rast človeka ob kulturnih enotah, v stiku z družbo, religijo, razvija se osebnost. Učitelj pa je tisti medij, ki posreduje razne etične in druge dobrine. Izobrazba se vrši v treh stopnjah: v obliki temeljne izobrazbe v domači hiši in šoli; v poklicni izobrazbi, ker pride vsak človek v stik z nekim poklicem do dobe zrelosti; v splošni izobrazbi. Zadnja stopnja je višek, ko je človek dosegel svoj poklic in neko duhovno življenje, kar daje neki zaključek izobrazbe. Človek dobi neki življenski nazor in tega se hoče držati, da bi dobilo v takem okviru življenje svoj smisel. Kako uresničimo to izobrazbo? Večkrat se oziramo na zgodovino, a je ne spoznavamo pravilno. Predvsem pozabimo, da je imel vsak vek pred

seboj neke življenske forme, neki življenski tip. Grki so poznali v Sparti tip vojaka, v Atenah pa znanstvenega, muzičnega človeka. Rimljani so gledali ideal politično državnega človeka, zato je imela pri njih poseben pomen retorika. V srednjem veku so gledali tip meniha, pa tudi viteza. Naša doba pa hoče več idealov, kompliciran tip, pred seboj hoče imeti ideal socialnega, gospodarskega, znanstvenega in še drugače orientiranega človeka. Z drugega vidika izobrazbe pa prehajamo na psihološki tip človeka. Že vsaka mati, vsak učitelj ima neko vzgojno sliko pred seboj in jo hoče uresničiti. Večkrat se to vrši le instinktivno. To sliko hoče potrditi moderna psihologija. V otroku tiči neko udejstvovanje samega sebe, on hoče biti siguren in se bori za svojo moč. Pokažejo se seveda podzavestni trenutki, tudi zlaže se, ako ga učitelj kar nahruli. Pisatelj Ivan Cankar je te tipe zelo točno naslikal, kakšni so ministranti, kakšno breme tiči nad otrokom očeta-pijanca i. dr. Moderna psihologija je izvršila v vzgoji velik preobrat. Prišli so pa tudi dušeslovci, ki so cepili podrobnosti, koliko pojmov se spominja otrok i. t. d. To pa ni moglo zadostovati in dandanes je pred vsem važna celota in na kateri strukturi je ta sestavljena. Nadalje se je pokazalo, da je psiha neka struktura ali snov, ki se razvija. Ta labilna snov je čisto nekaj drugega do šestega leta kakor v poznejših letih. Otroci živi v svojem duhu, gleda razne pojave megleno, zabrisano, ne loči zaznav od občutkov, zanj ni resnično in neresnično. Vzgoja zahteva dandanes poznanje psihe

mladega in odraslega. Za ta namen bi bil pri nas potreben mladinoslovski psihološki institut. Ta bi moral biti samostojen, skrbeti bi moral za tečaje in seznanjati javnost z dušeslovnimi pridobitvami. Tretji problem je kulturno sociološka izobrazba. Pedagoška misel je izraz vsakokratnega duhovnega življenja. Današnja doba pa zahteva, da je človek sposoben za razne poklice. Socialno življenje prinaša celo vrsto konkretnih vprašanj. Tako imamo problem ženske izobrazbe, kot posledico socialnih razmer. Ženske so danes mnogokrat primorane iti v poklice, ki jih doslej nismo poznali. Tudi smo dandanes globoko prepričani, da se življenje suče krog narodnostne ideje. Pri nas pa moramo imeti pred seboj naše bistvo, enoten slovenski izobrazbeni ideal, slovensko izobrazbo, da smo Slovenci. Vse okrog Slovenstva in slovenske izobrazbe. V bodočnosti nas mora voditi nov duh mladinskega gibanja. Ustvariti moramo tip novega človeka, ki bo aktiven, resničen, da ne bo z vsako tradicijo zadovoljen, temveč težil za neizprosno resnico. Ta resničnost mora biti intenzivna, ker mora vedeti, da so se že večkrat, posebno med svetovno vojno celo znanstveniki udingali, da bi potvoriли resnico. Govornik je navedel še nekatere reči o reformi učiteljske in poučevanju predmetov v smislu moderne pedagogike. Za globoko zasnovano predavanje je žel živahno odobravanje. — Zborovanje, katerega se je udeležilo lepo število učiteljev in učiteljic, duhovnikov in profesorjev, je vodil predsednik Ivan Štrukelj ter poročal tudi o društvenih zadevah in o stanju prispevkov za zadrugo »Slomškov dom«. Opozoril je še na spomin stoletnice smrti slavnega pedagoga Pestalozzija. Pri točki o raznih društvenih zadevah je bil sprejet predlog ravnatelja Sadarja, da se v smislu današnjega zborovanja in v smislu § 37 društvenih pravil oživijo krožki.

F. L.

»Slomškov dom.«

Za to stavbno zadrugo je došlo do slej dohodkov 13.403 Din. Stroškov je bilo 1591 Din 50 p. Prispevali so:

Po 100 Din: Posojilnice: Vinica, Rače, Sostro, Cerklje na Dol., Vič, Selce, Šmartno pri Litiji, Vrhnika, Delavska pos. v Ljubljani, Vojnik, Križevci; župni urad Besnica, županstvo Sodražica, učitelj Peterlin, dr. Fr. Jerè, katehet Ažman, ga. uprav. Sadarjeva, stolni dekan Nadrah, samostan Brezje, prof. Pavlin (Št. Vid), Beti Hubec, Mestno županstvo Kostanjevica.

Po 150 Din: Posojilnica v Škofji Loki.

Po 200 Din: nadz. Lavtižar (+ 50 dinarjev), Občina Cerklje na Dol., Občina Zg. Tuhinj.

Prošt Kalan enkrat 1000 Din, drugič 500 Din, župnik Kušar 130 Din, dekan Šavs v Ameriki 1300 Din, Pavel Podbregar 520 Din, družini Burger, Hraše, 300 Din, Posojilnica v Zagorju 250 Din, Posojilnica v Trzinu 250 Din, Posojilnica v Cerkljah, Dol., 500 (poleg 100 Din), dr. Demšar 320 Din, Kršč. šola (darovanje v Št. Vidu) 660 Din, Kmet. društvo, Metlika 400 Din, Hranilnica Smlednik 500 Din.

Po 50 Din: Posojilnice: Št. Jurij pri Kranju, Sostro, Struge, Sv. Križ pri Litiji, Vrhnika; učitelji in učiteljice: Anica Šeme, Lovro Jevnikar, Urška Porenta, Marjanica Majer, Iva Ukmar, Jos. Tavžalj, Štefanija Schubert, Jos. Vrbinc, Leopoldina Rant, katehet Čadež, ravnatelj Sadar, Iv. Štrukelj, nadzornik Lužar, Slava Rogelj, župnik Poljak (dvakrat), Žnidaršič, Staniga (dvakrat), župni urad Gora, Matej Tavčar, Val. Oblak, Jer. Hafner, kaplan Kraljič, županstvo Toplice, Kmet. društvo Št. Vid nad Cerknico, županstvo Šenčur, prof. Pengov, dr. Aleš Ušeničnik, dr. France Ušeničnik, dr. Fr. Jaklič, dr. Jos. Česnik, ekonom Markež, dr. Ciril Potočnik, prof. Gašpar Porenta, Občina Vič, dr. Juro Adlešič, tajnik Fr. Gabrovšek, kanonik Ferjančič, dr. Breclj, Občina Bloke, župnik Nastran, Prosvetno društvo Brdo, Prosvetno društvo Nazaret.

Po manj kot 50 Din: župni urad Vranja peč, župnik Zbašnik, Kramar, Erzín, učiteljica Minka Odlasek, učiteljica Pavla Peternel, Angela Grčar, župnik Lobe, župni urad Podbrezje.

(Dalje.)

4. *Kaj so leta?*

St. Premrl.

Silvin Sardenko.

Lahno.

klavir.

p *poco rit.*

f *nekoliko zadržano.*

zmerno.

mf Enoglasno.

1. Kaj so leta? So zancice, rahlo deni jih čez
2. Kaj so dnevi? Tanke niti, varno jih je tre- ba
3. Kaj so ure? Pene lahne, Komaj sapa vanje

Siběno

Opoglasno.

li-ce da o-či ti ne za-
vi-ti, da se ne u- tr- ga-
dahne in živ- lje- nja mi- ne

stro, da se vi- di tja v ne-
nit, ne ne u- ga- sne za- dnji
čar, ne za- si- je reč nik-

bo, da o-či ti ne za-
svit, da se ne u- tr- ga
dar in živ- lje- nja mi- ne

Zmerno

stro,
nit,
car

da se vi-di tja v ne-
ne u-ga-sne za-dnji
ne za-si-je več nik-

Počasi

-bo, da se vi-di tja v ne-
svit, ne u-ga-sne za-dnji
-dar ne za-si-je več nik-

Počasi

Sibčno

-bo, svit.
-clan

Sibčno

široko

Handwritten musical score for a piano piece. The score is written on three systems of staves. The first system has a treble clef staff with a key signature of three flats and a 4/4 time signature. The second system has a grand staff (treble and bass clefs) with the same key signature and time signature. The third system continues the grand staff. Dynamics include 'f' (forte) and 'ff' (fortissimo). The tempo/mood is marked 'široko' (broad).

Continuation of the handwritten musical score. It consists of two systems of staves. The first system has a treble clef staff with a key signature of three flats. The second system has a grand staff (treble and bass clefs) with the same key signature. The music continues with various notes and rests.

Mohorič, za Prosvetno zvezo v Ljubljani. — Dr. Marko Natlačen, za Jugoslovansko orlovsko zvezo. — Dr. Danilo Majaron, za Odvetniško zbornico. — Dr. V. Gregorič, za Zdravniško zbornico. — Aleksander Hudovernik, za Notarsko zbornico. — Milan Šuklje, za Inženjersko zbornico. — Ivan Jelačin, predsednik Zbornice za trgovino in industrijo. — Dragotin Hribar, za Zvezo industrijcev. — Alojzij Tykač, za Društvo bančnih zavodov v Ljubljani. — Inž. Fr. Zupančič, za Zvezo slovenskih zadrug. — Rogumil Remec, za Zadružno zvezo.

IZ DRUŠTVENIH PRAVIL »NARODNE GALERIJE«.

§ 1. Društvo se imenuje »Narodna galerija« ter ima svoj sedež v Ljubljani.

§ 2. Namen društva je ustanovitev, izpopolnjevanje, vzdrževanje in varstvo javne slovenske umetnostne galerije, t. j. zbirke slikarskih, plastičnih, grafičnih in stavbarskih umotvorov umetnikov slovenskega pokolenja, bodisi moderne, bodisi starejše dobe. izključeni tudi niso umotvori drugih umetnikov, zlasti ne onih, ki so stali v zvezi z domačo umetniško produkcijo, oziroma, ki so vplivali na razvoj slovenske upodabljajoče umetnosti. Društvo ima tudi namen, vse že obstoječe domače umetniške zbirke združiti v celokupnost. Poleg ustanovitve zbirke same je društveni namen naposled tudi zgradba ali pridobitev poslopja za slovensko umetniško galerijo oziroma začasna pridobitev prostora za nastanitev zbirk.

§ 3. V dosego navedenih smotrov zbira društvo denarna sredstva z darili, testati in članarino, obenem pa tudi umetnine z nakupi, darili in testati.

§ 4. Društvo ima:

- a) častne člane, ki so si stekli izrednih zaslug za društvene namene ali za upodabljajočo umetnost;
- b) ustanovnike; ustanovnik je, kdor izdatno pomnoži društveno zbirko umetnin ali plača v društveno blagajno vsaj Din 500.— naenkrat;
- c) redne člane, ki plačujejo društvu redni letni prispevek Din 50.—;
- d) podporne člane, ki plačujejo društvu redni letni prispevek Din 10.—.

Delo slovenskega učiteljstva za Jugoslovansko Matico. Prejeli smo izkaz zbirke pirhov l. 1927., ki kaže lepo delovanje raznih šol za to društvo. Izkaza pa zaradi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani je poslal uredništvu sledečo okrožnico:

Okrožni urad za zavarovanje delavcev je v preteklem poletju otvoril v svoji palači na Miklošičevi cesti 20 moderno in vsem higijskim predpisom ustrezajoče kopališče. Čeravno je kopališče namenjeno v prvi vrsti zavarovanim članom, je urad z ozirom na pomanjkanje modernih kopališč v Ljubljani in z namenom, širiti med najširše sloje prebivalstva smisel za nego telesne čistosti, dovolil vsakomur uporabo kopalnih naprav.

Razen posameznih vstopnic oddaja urad tudi abonentske vstopnice v blokih po 10 komadov proti znatno nižji ceni. Ker pa vsake posameznik nima vedno dovolj sredstev za nakup abonentskih blokov, je urad pripravljen, dovoliti Vam, da nakupite v večjih množinah abonentske bloke po nižjih cenah ter žigosate posamezne vstopnice v bloku z Vašim društvenim žigom in jih oddajate Vašim članom, s čimer jim bo omogočeno, da se poslužujejo čistilnih kopeli po znatno nižjih cenah. S temi vstopnicami bi imeli Vaši člani pristop v čistilne kopeli ob torkih, sredah, četrčkih in petkih, medtem ko se jim ob sobotah in nedeljah ne more nuditi uporaba čistilnih kopeli z označenimi vstopnicami, ker je v teh dneh kopel s strani članov in privatnikov preveč obremenjena.

Blok z 10 vstopnicami v prho kopel stane Din 50.—, blok z 10 vstopnicami v kadno kopel pa Din 80.—, ravnotako stane tudi blok z 10 vstopnicami za parno kopel ali kopel v vročem zraku z uporabo prh in bazena Din 80.—.

Če se želite posluževati ugodnosti abonentskih vstopnic, blagovolite to sporočiti uradu ter označiti osebo, ki bo upravičena z od Vas podpisanim naročilnim listom nakupovati abonentske bloke. Prilaga se en izvod kopalnega reda. — Ravnateljstvo.

Natečaj.

Glavni odbor Podmladka Rdečega križa v Beogradu je sklenil izdajati gledališke igre za deco s higijensko in humano vsebino v zmislu katerekoli točke Podmladkovega programa.

Sprejete igre se bodo nagradile po 1000 (tisoč) Din od tiskovne pole za originalno delo, a po 500 (petsto) Din za prevod. Igre naj obsegajo največ eno tiskovno polo.

Spise je pošiljati oblastnemu odboru Podmladka društva Rdečega križa v Ljubljani. Natančnejša pojasnila je dobiti v pisarni Podmladka R. K. v Beogradu.

Tajnik: Fran Gabršek, s. r.

Okrožnica Prosvetne zveze v Mariboru.

I.

Letos obhaja Prosvetna zveza svoj tridesetletni jubilej, ki ga bo slavila, da svoje kulturno delo razstavi v posebnem oddelku Ljubljanskega velesejma v dneh od 1. do 12. septembra t. l. Na Prosvetno razstavo naj vpošljejo vsa društva, družbe, zveze in odseki vse predmete, ki so znak narodne prosvetitve. V poštev pridejo vse društvene zastave, slike, načrti in modeli društvenih domov, slike častnih članov, slike socijalno-prosvetnih tečajev, slike shodov, sprevedov in manifestacij, slike prosvetnih dnevo ter blagoslovitev društvenih domov, vsi zgodovinski predmeti, modeli odrov in gledaliških dvoran, prosvetni zemljevidi, vsi razni aparati, narodne noše, slike kmečkih hiš, delavskih domov, vzornih vrtov itd. Vsako društvo naj prične takoj razpravljati, s čim bi dvignilo sijaj prosvetne razstave.

II.

Društva večkrat prirejajo mladinske igre, v katerih nastopa šoloobvezna mladina. Pri takih igrah naj društva vpoštevajo odredbo prosvetnega nadzornika mariborske oblasti, da si sodelovanje šolarjev izprosijo s prošnjo, vloženo na veliko županstvo potom šolskih ravnateljev oziroma upraviteljev, ali pa si pre-skrbijo njihov pristanek za sodelovanje učencev njihovega zavoda, ki ga svoji naravnostni prošnji na velikega župana priložijo.

III.

Pri katoliških slovanskih narodih se je živo razmahnilo ciril-metodijsko gibanje za cerkveno edinstvo, vsi vzhodni in zahodni Slovani naj bodo v verskem oziru eno. To edinstvo je tem nujnejše, ker je odpor nekatoličanov zoper Kristusa vedno močnejši. Ciril-metodijska ideja mora prodreti med najširše plasti slovenskega naroda. In k temu bo veliko pripomogla nova knjiga prof. dr. Grivca: Sv. Ciril in Metod. Vsem društvom priporočamo, da si knjigo naročijo in da ji tudi med ljudstvom pridobijo veliko naročnikom. Knjiga stane brez poštne 15 Din in naroča se na naslov: Bratovščina (Apostolstvo) sv. Cirila in Metoda, Maribor, Glavni trg 7.